

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

DIPLOMSKO DELO

Karteli v Centralni Ameriki

September, 2011

Saša Sirše

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

DIPLOMSKO DELO

Karteli v Centralni Ameriki

September, 2011

Saša Sirše

Mentor: izr. prof. dr. Bojan Dobovšek

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju izr. prof. dr. Bojanu Dobovšku za pomoč, nasvete in strokovno usmerjanje pri izdelavi diplomskega dela.

Posebna zahvala gre tudi družini, ki me je v času študija in pisanja diplomske naloge vzpodbujala ter mi tudi finančno pomagala.

Zahvala gre tudi Tebi, ki si mi stal ob strani in zaupal vame ter vsem ostalim, ki so mi kakorkoli polepšali življenje.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	8
1.1	NAMEN IN CILJI	8
1.2	HIPOTEZE.....	9
1.3	METODE DELA.....	9
2	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	11
2.1	KARTEL.....	11
2.1.1	<i>Organizirani kriminal in organizirana kriminalna združba</i>	12
2.2	CENTRALNA AMERIKA	15
2.2.1	<i>Splošne značilnosti Centralne Amerike</i>	16
3	PREGLED KARTELOV IN NJIHOVIH DEJAVNOSTI PO POSAMEZNIH DRŽAVAH TER POSLEDICE DELOVANJA	19
3.1	MEHIKA.....	19
3.1.1	<i>Politične razmere</i>	19
3.1.2	<i>Ekonomske razmere</i>	20
3.1.3	<i>Socialne razmere</i>	22
3.1.4	<i>Kriminaliteta</i>	23
3.1.4.1	Karteli v Mehiki.....	23
3.1.4.2	Dejavnosti kartelov	30
3.2	BELIZE.....	32
3.2.1	<i>Politične razmere</i>	32
3.2.2	<i>Ekonomske razmere</i>	33
3.2.3	<i>Socialne razmere</i>	34
3.2.4	<i>Kriminaliteta</i>	34
3.2.4.1	Kriminalne združbe v Belizeju	35
3.2.4.2	Dejavnosti kriminalnih združb	36
3.3	GVATEMALA	38
3.3.1	<i>Politične razmere</i>	39
3.3.2	<i>Ekonomske razmere</i>	39
3.3.3	<i>Socialne razmere</i>	40
3.3.4	<i>Kriminaliteta</i>	41

3.3.4.1	Kriminalne združbe v Gvatemali	41
3.3.4.2	Dejavnosti kriminalnih združb	45
3.4	HONDURAS	46
3.4.1	<i>Politične razmere</i>	46
3.4.2	<i>Ekonomске razmere</i>	48
3.4.3	<i>Socialne razmere</i>	49
3.4.4	<i>Kriminaliteta</i>	49
3.4.4.1	Kriminalne združbe v Hondurasu	49
3.4.4.2	Dejavnosti kriminalnih združb	52
3.5	KOSTARIKA	53
3.5.1	<i>Politične razmere</i>	54
3.5.2	<i>Ekonomске razmere</i>	55
3.5.3	<i>Socialne razmere</i>	56
3.5.4	<i>Kriminaliteta</i>	57
3.5.4.1	Kriminalne združbe v Kostariki.....	57
3.5.4.2	Dejavnosti kriminalnih združb	58
3.6	NIKARAGVA	58
3.6.1	<i>Politične razmere</i>	59
3.6.2	<i>Ekonomске razmere</i>	60
3.6.3	<i>Socialne razmere</i>	60
3.6.4	<i>Kriminaliteta</i>	61
3.6.4.1	Kriminalne združbe v Nikaragvi	61
3.6.4.2	Dejavnosti kriminalnih združb	62
3.7	PANAMA	63
3.7.1	<i>Politične razmere</i>	63
3.7.2	<i>Ekonomске razmere</i>	63
3.7.3	<i>Socialne razmere</i>	64
3.7.4	<i>Kriminaliteta</i>	65
3.7.4.1	Kriminalne združbe v Panami	65
3.7.4.2	Dejavnosti kriminalnih združb	66
3.8	SALVADOR	67
3.8.1	<i>Politične razmere</i>	67
3.8.2	<i>Ekonomске razmere</i>	68

3.8.3	<i>Socialne razmere</i>	68
3.8.4	<i>Kriminaliteta</i>	69
3.8.4.1	Kriminalne združbe v Salvadorju	69
3.8.4.2	Dejavnosti kriminalnih združb	70
3.9	POSLEDICE DELOVANJA KARTELOV	71
3.9.1	<i>Na državo</i>	71
3.9.2	<i>Na regijo</i>	72
4	ZAKLJUČEK	74
4.1	VERIFIKACIJA HIPOTEZ	75
5	VIRI IN LITERATURA	77

KAZALO SLIK

SLIKA 1:	OZEMLJE CENTRALNE AMERIKE IN KARIBSKEGA OTOČJA	16
SLIKA 2:	ZVEZNE DRŽAVE MEHIKE	20
SLIKA 3:	RAZDELITEV OZEMLJA MED MEHIŠKE KARTELE	25

POVZETEK

Diplomsko delo opisuje trenutno stanje na področju delovanja kartelov oziroma organiziranih kriminalnih združb v srednjeameriški regiji, natančneje v Centralni Ameriki in Mehiki.

Karteli kot oblika organiziranega kriminala stremijo za čim večjim dobičkom, zato se ukvarjajo s številnimi dejavnostmi. Med temi dejavnostmi prednjačita tihotapljenje in preprodaja prepovedanih drog, saj predstavlja trgovanje s prepovedanimi drogami najdonosnejšo kriminalno dejavnost. Centralna Amerika in Mehika, ki sta del Srednje Amerike, sta še posebej ranljivi na delovanje kartelov.

Na delovanje kartelov vplivajo tako politične, ekonomske in socialne razmere v posamezni državi. Za države Centralne Amerike na splošno velja, da so bile v preteklosti podvržene različnim notranjim in zunanjim političnim konfliktom, gospodarski zaostalosti in odvisnosti od drugih držav. Prav tako se še danes srečujejo z velikimi socialnimi razlikami. Takšne države predstavljajo raj za kriminalce, saj lahko zaradi neučinkovitosti varnostnih institucij nemoteno nadaljujejo s svojimi aktivnostmi, obenem pa izkoriščajo krhkost oblasti, ki ni sposobna zagotoviti najosnovnejših storitev. Tako kriminalne združbe zagotavljajo prebivalcem tiste storitve, ki jim jih država ne nudi. S takšnim delovanjem in z uporabo podkupnin ter groženj se kriminalni akterji infiltrirajo v najvišje sfere državnega aparata ter tako počasi, a zanesljivo prevzemajo oblast. Organizirani kriminal ima tako velik vpliv na varnost posameznika, države in nenazadnje tudi na varnost celotne regije.

Ključne besede: kartel, organiziran kriminal, Mehika, Centralna Amerika

CARTELS IN CENTRAL AMERICA

SUMMARY

The paper entitled »Cartels in Central America« discusses the current situation regarding the organized crime activities in the Middle American region, more precisely, in Central America and Mexico.

Cartels are a form of organized crime and as such they aim to maximize their profit by undertaking various activities. Smuggling and drug trafficking are the most lucrative among them and consequently also the most common ones. The two parts of Middle America - Central America and Mexico - are particularly vulnerable to the cartels' activities.

The cartels' activities are subject to the political, economic and social situation of a certain country. For the countries in Central America it is generally held true that they were in the past affected by various internal and international political conflicts, economic backwardness and dependence on other countries. Big social differences are still an issue today. Such countries represent paradise for criminals as the inefficient public safety institutions enable ongoing criminal activities. At the same time, the offenders take advantage of weak authorities, who are incapable of guaranteeing basic public services. Eventually, the criminal groups start providing those services that the state failed to offer. By doing so, by making use of corruption and threats criminals infiltrate themselves into the highest spheres of the state apparatus and thus slowly but surely seize the power. Organized crime has therefore a huge impact on the individual's and country's safety and nonetheless on the safety of the whole region.

Key words: drug cartel, organized crime, Mexico, Central America

1 UVOD

V današnjem času se soočamo s številnimi viri ogrožanja, pri čemer nas ne ogrožajo več vojaški viri oziroma nas le-ti ogrožajo v manjši meri, ampak vse bolj nevojaški viri ogrožanja. Eden izmed takšnih virov je tudi organizirani kriminal, ki zaradi globalizacije dobiva vse večji pomen, saj se pojavlja v različnih oblikah in dejavnostih, širi pa se tudi v mednarodni prostor.

Centralna Amerika in Mehika sta del Srednje Amerike, ki predstavlja povezavo med Severno in Južno Ameriko. Meyer in Ribando Seelke (2011) menita, da predstavljata Centralna Amerika in Mehika zelo zanimivo območje za delovanje organiziranega kriminala oziroma kartelov, ki so organizirani kot združbe organiziranega kriminala, saj imajo več značilnosti, ki jih definiramo za te združbe (ustvarjanje dobička, uporaba nasilja, delovanje v daljšem časovnem obdobju ipd.). So izredno dinamičen in kompleksen pojav, prav tako pa so strukture kriminalnih organizacij prepletene in medsebojno povezane. Delovanje kartelov ogroža temeljne funkcije države, saj kriminalne združbe zagotavljajo prebivalstvu tiste storitve, ki jih država ne. Lahko rečemo, da karteli predstavljajo peto neodvisno vejo oblasti, saj s svojim delovanjem vplivajo na vse ostale z uporabo nasilja in korupcije (Dobovšek, 2009). Karteli v Centralni Ameriki so velik problem celotne regije, ne le držav, kjer se pojavlja. Zato lahko rečemo, da ima pojav nadsionalni pomen.

1.1 Namen in cilji

Namen diplomskega dela je predstaviti stanje na področju kartelov oziroma organiziranih kriminalnih združb in njihovih dejavnosti v Centralni Ameriki. Poudarek je predvsem na kriminalu s področja trgovanja s prepovedanimi drogami, ki je najpomembnejša dejavnost organiziranih kriminalnih združb v Centralni Ameriki, in ki je v bistvu nekakšna rdeča nit med vsemi kriminalnimi združbami. Poseben poudarek je namenjen mehiškim kartelom, saj imajo precejšen vpliv v regiji in nadzirajo večji del trgovine z drogami v tem delu Amerike. V nalogi so predstavljene tudi ostale države Centralne Amerike in njihovo stanje na področju organiziranega kriminala. Poleg tega pa je namen tudi raziskati in prikazati problem kartelov, ki se pojavljajo v tej regiji.

Cilji diplomskega dela so tako naslednji:

- proučiti in analizirati politične, ekonomske in socialne razmere ter kriminaliteto v posameznih državah Centralne Amerike;
- proučiti in analizirati delovanje kartelov oziroma kriminalnih združb;
- predstaviti in opozoriti na posledice delovanja kartelov na varnost države in regije.

1.2 Hipoteze

Hipoteze, ki so izpeljane iz namena in ciljev diplomske naloge, temeljijo na poznavanju gospodarskih, političnih in socialnih razmer ter na splošno znanih podatkih o delovanju kartelov v Centralni Ameriki.

V diplomski nalogi so ovrednotene naslednje trditve:

Hipoteza 1:

Na delovanje kartelov vplivajo politične, socialne in ekonomske razmere v posameznih državah.

Hipoteza 2:

Karteli v Centralni Ameriki in Mehiki predstavljajo velik nadnacionalni problem.

Hipoteza 3:

V Centralni Ameriki imajo največjo moč mehiški karteli.

1.3 Metode dela

Pri pisanju diplomske naloge so uporabljeni predvsem viri s svetovnega spleta, saj literatura redko zajema tovrstne podatke. Viri so zapisani v tujih jezikih, zlasti angleškem, nekateri pa tudi v španskem jeziku, kar je večkrat predstavljalo problem pri iskanju pravilne terminologije v slovenskem jeziku.

Prav tako je omejitev v dostopnosti virov, saj je dostop do konkretnih podatkov o delovanju kartelov na trgih Centralne Amerike omejen. Na spletu je mogoče sicer zaslediti relevantnejša poročila, vendar podatki uporabljeni v različnih poročilih ne prikazujejo realnega stanja na tem področju, temveč le

približnega, saj je pridobivanje podatkov oteženo, kriminalne organizacije pa so podvržene hitrim spremembam.

Proučevanje v nalogi temelji na analizi uporabljenih primarnih in sekundarnih virov. Pri pisanju naloge je primarno izbran deskriptivni pristop, pri čemer je izbrana tematika predstavljena predvsem na državni oziroma regionalni ravni. V okviru tega pristopa pa so uporabljene naslednje metode:

- metoda deskripcije, s pomočjo katere so opisani pojmi in ugotovljena dejstva;
- metoda kompilacije, kjer smo s povzemanjem stališč drugih avtorjev v zvezi z izbrano tematiko prišli do oblikovanja novih stališč;
- metoda komparacije, kjer so primerjana dela različnih avtorjev.

V diplomskem delu so najprej opredeljeni temeljni pojmi, ki se nanašajo na sam naslov dela. Zatem so predstavljene tudi politične, ekonomske in socialne razmere ter kriminaliteta posameznih držav Centralne Amerike. V okviru kriminalitete so predstavljeni še delovanje kartelov in njihove dejavnosti, ter na koncu tudi posledice, ki jih imajo karteli s svojim delovanjem na družbo.

Za potrebe diplomske naloge je poleg držav Centralne Amerike (Belize, Gvatemala, Honduras, Kostarika, Nikaragva, Panama in Salvador) opisana še Mehika, saj imajo karteli omenjene države pomembno vlogo v celotni regiji.

2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Za lažje in boljše razumevanje tematike bomo v nadaljevanju najprej razjasnili in opredelili temeljne pojme - kartel in Centralna Amerika, kar nam bo v pomoč pri analiziranju kartelov v Centralni Ameriki.

2.1 Kartel

Izraz kartel se večinoma uporablja v ekonomskem pomenu kot oblika združevanja med podjetji. Kot bomo videli v nadaljevanju, se za omenjeni pojem pogostokrat uporabljajo še drugi izrazi kot so sindikat, kartelno združenje, monopolno združenje, sporazum ipd. V zadnjih letih smo v medijih lahko zaznali veliko člankov na temo mehiških kartelov, ki se ukvarjajo z dejavnostmi organiziranega kriminala. V nadaljevanju bomo za lažje razumevanje tematike opredelili pojma kartel in organizirani kriminal, pri čemer bo izraz kartel predstavljen v ekonomskem pomenu in v povezavi z organiziranim kriminalom.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2011) definira kartel kot ekonomsko združenje enakih ali sorodnih podjetij za doseg monopolnega položaja¹ na trgu.

Nekoliko bolj razširjeno opredelitev podaja Priročni slovar tujk (2005), ki opredeljuje kartel kot obliko združevanja kapitalističnih monopolov oziroma kot sporazum med istovrstnimi, gospodarsko še samostojnimi podjetji o cenah, kvoti proizvodnje, delitvijo trga, z namenom, da bi odstranili konkurenco in si zagotovili monopolni položaj na trgu.

Kartel nastane v primeru dogovora, zarote med večimi oligopolnimi podjetji², ki praviloma ponujajo homogene proizvode. Združevanje interesov ustvarja monopolni položaj na trgu, saj podjetja delujejo kot en sam ponudnik. Vendar

---

¹ Monopol je združenje kapitalistov, ki strnejo v svoje roke proizvodnjo in prodajo kakega blaga, da bi obvladovali trg in diktirali cene (Priročni slovar tujk, 2005).

² Oligopol je oblika konkurence, pri kateri le nekaj trgovcev obvladuje celotni trg (Priročni slovar tujk, 2005).

pa je kartel zelo nestabilna oblika, saj se znotraj kartela lahko nekatera podjetja ne držijo dogovorov in prodajajo proizvode po nižjih cenah, s čimer si povečajo dobiček, ki ga odvzamejo ostalim podjetjem znotraj kartela (Lah in Ilič, 2007).

Do sedaj smo navedli nekaj definicij kartelov v ekonomskem pomenu in kot vidimo, gre pri tovrstnem pomenu za dogovor s katerim želijo organizacije odpraviti konkurenco in si tako čim bolj povečati svoj dobiček. Vendar pa nas Logan (2006) opozarja, da je uporaba izraza kartel pri opisovanju skupin organiziranega kriminala netočna glede na prej omenjene opredelitve.

Kartel lahko opredelimo tudi v povezavi z organiziranim kriminalom in ga predstavimo kot obliko slednjega. Karteli so oblikovani kot organizirane kriminalne združbe, ki delujejo na nelegalnem trgu in se ukvarjajo z vrsto nezakonitih dejavnosti, med katerimi v preučevani regiji prednjači trgovanje s prepovedanimi drogami.

Za namen diplomskega dela se izraz kartel uporablja za opisovanje organiziranih kriminalnih organizacij, ki se ukvarjajo z različnimi nezakonitimi dejavnostmi. Izraza kartel in organizirana kriminalna združba se uporabljata kot sinonima.

Za boljše razumevanje delovanja kartelov, ki se ukvarjajo s kriminalnimi aktivnostmi, bomo v nadaljevanju opredelili še pojem organizirane kriminalne združbe oziroma organizirani kriminal in pa njegove temeljne dejavnosti.

2.1.1 Organizirani kriminal in organizirana kriminalna združba

Ob prebiranju številne literature na temo organiziranega kriminala, smo naleteli na številne izraze, ki se po svetu uporabljajo za izraz organizirani kriminal. Največkrat se uporabljajo izrazi internacionalni organizirani kriminal, globalni organizirani kriminal, transnacionalni organizirani kriminal in multinacionalni kriminal³ (Dobovšek, 2009). V diplomski nalogi izraz

---

³ Internacionalni organizirani kriminal zajema organizirane kriminalne skupine, ki delujejo v eni državi, svoje posle pa lahko po potrebi razširijo tudi na sosednje države; transnacionalni organizirani kriminal zajema kriminalne skupine, ki imajo vodstvo v eni državi, zaradi obsežnosti kriminalnih dejavnosti pa delujejo tudi v drugih državah; pri multinacionalnem

organizirani kriminal pomensko označuje tudi prej omenjene izraze organiziranega kriminala. V slovenskem jeziku se kot sopomenka organiziranem kriminalu uporablja izraz organizirana kriminaliteta.

Trenutno še nimamo mednarodno sprejete definicije za organizirani kriminal, saj kot nas opozarja von Lampe (2011), obstaja več kot 150 različnih definicij organiziranega kriminala⁴. Dobovšek (2009) vidi vzrok temu v hitrem razvoju in spreminjanju oblik skupin in dejavnosti organiziranega kriminala. Med avtorji po svetu tako obstajajo velike razlike v opredelitvi samega pojma, zato si bomo v nadaljevanju najprej pogledali nekaj poskusov definiranja izraza organizirani kriminal.

Ameriški FBI opredeljuje organizirani kriminal kot »vsako skupino z neko obliko formalizirane strukture, katera glavna naloga je pridobivanje denarja z ilegalnimi aktivnostmi. Skupine svoj položaj vzdržujejo z uporabo sile in grožnje, korupcijo javnih uslužbencev, izsiljevanjem in imajo vpliv na pomembne ljudi na posameznem področju ali državi« (Organized Crime Presentation, v Dobovšek, 2009).

Zakon o ratifikaciji Konvencije Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu ([MZNMOK], 2004) v 2. členu označuje organizirano kriminalno združbo kot strukturirano skupino treh ali več oseb, ki v daljšem časovnem obdobju usklajeno deluje z namenom storitve enega ali več hudih kaznivih dejanj po omenjeni konvenciji, da bi neposredno ali posredno pridobila finančne ali druge premoženjske koristi.

Europol (v Dobovšek, 2009) pojmuje organizirano kriminaliteto s pomočjo 11 kriterijev, ki se delijo na obvezne in neobvezne. O organizirani kriminaliteti govorimo tedaj, ko so izpolnjeni vsi obvezni kriteriji: 1. združba vsaj treh ljudi; 2. delovanje v daljšem časovnem obdobju; 3. cilj združbe je pridobitev

---

organiziranem kriminalu se kriminalne skupine posameznih držav združijo tako, da njihovo delovanje poteka v različnih državah; globalni organizirani kriminal zajema vse pojavne oblike skupin organiziranega kriminala (Dobovšek, 2009).

⁴ Več o različnih definicijah organiziranega kriminala na <http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.htm>.

premoženjske koristi ali družbene moči; 4. izvrševanje težjih, uradno pregonljivih kaznivih dejanj. Izmed variabilnih kriterijev pa morata biti izpolnjena dva od sedmih kriterijev: 5. uporaba nasilja in/ali korupcije; 6. delovanje na mednarodni ravni; 7. vpletenost v pranje denarja; 8. uporaba notranjih pravil ravnanja; 9. točno določena delitev vlog in nalog za člane; 10. uporaba podjetniškega načina delovanja; 11. vplivanje na medije, politiko, gospodarstvo in državno upravo.

Kot smo videli, so si definicije omenjenih organizacij med seboj zelo podobne in primerljive. Iz teh opredelitev izstopa definicija Europol, ki je podrobnejša in poudarja določeno delitev vlog med člani, delovanje na mednarodnem področju, uporabo različnih oblik nadzora in discipline (notranjih pravil), uporabo gospodarskih struktur ter izvajanje vpliva na politiko, medije, državno upravo in gospodarstvo.

Dejavnosti organiziranega kriminala so zelo raznovrstne in so bodisi zakonite, bodisi nezakonite. Ryan (v Albanese in Das, 2003) navaja povezavo med kriminalnimi združbami, ki se kaže v produktih oziroma storitvah pri katerih se lahko iztrži čim večji dobiček. Najznačilnejše dejavnosti organiziranega kriminala tako predstavljajo trgovanje s prepovedanimi drogami, pranje denarja, različne finančne goljufije, izsiljevanja, nezakonite igre na srečo, trgovanje z alkoholom, tobakom, strelnim orožjem, ljudmi, človeškimi organi, ogroženimi živalskimi in rastlinskimi vrstami, ukradenimi diamanti ali zlatom ter s korupcijo javnih uradnikov, da bi se izognili aretacijam.

Dobovšek (2009) k tem dejavnostim umešča še prostitucijo, kreditiranje, kraje in tihotapljenje avtomobilov, tihotapljenje jedrskih snovi, trgovino z otroki, izsiljevanje, računalniško kriminaliteto, ponarejanje in moderno piratstvo.

Za organizirani kriminal lahko rečemo, da na njegovo delovanje vplivajo slabe politične, ekonomske in socialne razmere v državi. Razni meddržavni spopadi in notranji konflikti v državah ustvarjajo nestabilne in neučinkovite vladne institucije, ki jih pogostokrat spremlja korupcija uradnikov. Neenakomerna porazdelitev bogastva med prebivalstvo in s tem povezana revščina, zapostavljanje nekaterih del prebivalstva, razpad družin, pomanjkanje

dostopa do osnovnih storitev in izobraževanja ter povečana kriminaliteta predstavljajo le nekatere najpomembnejše socialne probleme držav Centralne Amerike. Ti problemi v povezavi s političnimi in ekonomskimi problemi (nezaposlenost in slaba gospodarska razvitost) ustvarjajo idealne razmere v katerih se bodo organizirane kriminalne skupine razvijale do neslutnih možnosti.

Ena od oblik organiziranega kriminala so tudi karteli, ki so oblikovani kot organizirane kriminalne združbe, ki delujejo na nelegalnem trgu in se ukvarjajo z vrsto nezakonitih dejavnosti, med katerimi v prednjači trgovanje s prepovedanimi drogami. V diplomskem delu se izraz kartel uporablja za opisovanje organiziranih kriminalnih organizacij, ki se ukvarjajo z različnimi nezakonitimi dejavnostmi.

2.2 Centralna Amerika

V slovenskem jeziku ne poznamo izraza Centralna Amerika. Slednjo v angleškem jeziku opisujejo kot najjužnejšo pokrajino Severne Amerike, ki leži med Mehiko in Južno Ameriko, ter obsega sedem držav: Panamo, Kostariko, Nikaragvo, Honduras, Salvador, Gvatemalo in Belize (Encyclopedia Britannica, 2011).

V slovenskem jeziku bi lahko pojem Centralne Amerike najlažje označili kot Srednjo Ameriko, ki leži med Severno in Južno Ameriko ter predstavlja nekakšen most med obema celinama. Srednjo Ameriko sestavljajo tri geografske enote: Mehika, Medmorska Amerika in Karibsko otočje. Mehika je po površini in številu prebivalcev največja država Srednje Amerike. Medmorska Amerika obsega sedem držav: Belize, Gvatemalo, Salvador, Honduras, Nikaragvo, Kostariko in Panamo. Karibsko otočje pa sestavljajo tri otoške skupine: Veliki Antili (Kuba, Jamajka, Portoriko, Dominikanska republika in Haiti), Mali Antili (Privetrni in Zavetrni otoki) in Bahamsko otočje (Senegačnik, 2008). Slika 1 prikazuje ozemlje Centralne Amerike.

Slika 1: Ozemlje Centralne Amerike in Karibskega otočja

Vir: Central Intelligence Agency [CIA], 2011

Kot lahko vidimo, izraz Centralna Amerika najboljše ustreza izrazu Medmorska Amerika (angl. *Central America*, špa. *Centroamérica* ali *América Central*), ki je del Srednje Amerike. Raba besede Centralna Amerika je v nalogi namenjena označitvi držav Medmorske Amerike. Poleg držav Centralne Amerike bomo preučili še Mehiko zaradi vplivanja kartelov na ostale države.

2.2.1 Splošne značilnosti Centralne Amerike

Avtohtoni prebivalci, ki so na območju Srednje Amerike živeli še pred prihodom Evropejcev, so pripadali različnim indijanskim plemenom (Azteki, Maji). Po odkritju Amerike so se na ta del celine začeli priseljevati Evropejci, zlasti Španci, ki so v 16. stoletju večino območja Srednje Amerike (razen Belizeja, ki so ga kolonizirali Britanci) kolonizirali in ga takoj spremenili v del španskega imperija. Kolonializem je trajal vse do leta 1821, ko so države razglasile svojo neodvisnost. V letu 1823 so države Centralne Amerike (Gvatemala, Honduras, Kostarika, Nikaragva in Salvador) oblikovale Združene province Srednje Amerike oziroma Srednjeameriško federacijo, ki je razpadla

leta 1838, s čimer so prej omenjene države postale resnično neodvisne. V času kolonializma se je prvotno prebivalstvo zaradi suženjstva in različnih novih boleznih močno zredčilo, zato so začeli uvažati nadomestno delovno silo iz Afrike. Posledično je danes rasna sestava prebivalstva precej pestra.

Države Centralne Amerike že od njihove osamosvojitve dalje pretresajo konflikti, ki imajo korenine v političnih, ekonomskih ter globokih socialnih razlikah med prebivalstvom. Posledično se države tudi na gospodarski ravni niso preveč razvijale. Gospodarstvo držav Centralne Amerike je zato v preteklosti temeljilo izključno na izvozu kmetijskih proizvodov, zlasti banan in kave. Danes so se države že prestrukturirale in tako postaja storitveni sektor vse pomembnejši, vendar ostajajo ekonomske razmere v določenih državah še precej slabe. Revščina, brezposelnost in neenakomerna porazdelitev premoženja predstavljajo najbolj pereče socialne probleme, ki se izražajo v porastu splošnega in organiziranega kriminala. Zlasti slednji predstavlja zaskrbljujoč problem.

Analiza temeljnih pojmov

Kot smo že prej omenili, v slovenščini ne uporabljamo termina Centralna Amerika. Izraz bi lahko najlažje opredelili kot Medmorsko Ameriko, ki skupaj z Mehiko in Karibskim otočjem tvorijo Srednjo Ameriko. Le-ta predstavlja nekakšen naravni most med Severno in Južno Ameriko. Večina držav Centralne Amerike se sooča s številnimi političnimi, gospodarskimi in socialnimi težavami, ki so medseboj povezane in vodijo v naraščanje tako splošnega kot tudi organiziranega kriminala.

Že prej smo omenili, da poznamo mnogo različnih opredelitev organiziranega kriminala izmed katerih si je večina definicij zelo podobnih, saj vsebujejo podobne značilnosti. Te značilnosti se kažejo predvsem v skupnih aktivnostih, ki jim je bistven dobiček skozi daljše časovno obdobje, dejavnost, ki jo opravljajo, pa presega državne meje. Glavna motivacija organiziranega kriminala je torej dobiček. Poleg tega se kriminalne združbe ne ukvarjajo le z eno samo dejavnostjo, ampak z večimi, ki se med seboj prepletajo (Dobovšek, 2009).

Ena od oblik organiziranega kriminala so tudi organizirane kriminalne združbe, ki delujejo na nelegalnem trgu in se ukvarjajo z vrsto nezakonitih dejavnosti, med katerimi v preučevani regiji prednjači trgovanje s prepovedanimi drogami. V tem diplomskem delu se izraz kartel uporablja pri opisovanju organiziranih kriminalnih organizacij, ki se ukvarjajo z različnimi nezakonitimi dejavnostmi.

3 PREGLED KARTELOV IN NJIHOVIH DEJAVNOSTI PO POSAMEZNIH DRŽAVAH TER POSLEDICE DELOVANJA

V nadaljevanju bomo najprej predstavili politične, ekonomske in socialne razmere v posameznih državah ter organizirane kriminalne organizacije in njihove dejavnosti. Največjo dejavnost organiziranih kriminalnih združb v Centralni Ameriki predstavlja preprodaja prepovedanih drog iz držav Južne Amerike v Severno Ameriko, saj je večina prepovedanih drog namenjena tržišču ZDA, del pa tudi tržišču Kanade.

Čeprav Mehika ne spada med države Centralne Amerike, smo jo vseeno obravnavali v povezavi z državami Centralne Amerike zaradi vpliva, ki jih imajo mehiški karteli na te države.

3.1 Mehika

Združene mehiške države oziroma krajše Mehika leži na južnem delu severnoameriške celine in meji z ZDA, Tihim oceanom, Gvatemalo, Belizejem, Mehiskim zalivom in Karibskim morjem. S površino 1.964.375 km² in s 113.724.226 prebivalci je največja država Srednje Amerike (CIA, 2011).

3.1.1 Politične razmere

Mehika je razglasila svojo neodvisnost od Špancev septembra 1810, le-ti pa so jo po dolgotrajni vojni priznali šele septembra 1821 (CIA, 2011).

Po ustavi je zvezna predsedniška republika z dvodomnim parlamentom, ki ga sestavljata senat (128 sedežev) in poslanska zbornica (500 sedežev). 96 članov senata se voli na splošnih volitvah, 32 članov pa se voli po proporcionalnem sistemu. Mandat članov senata traja šest let. 500-člansko poslansko zbornico se voli za obdobje treh let, 300 poslancev se voli na splošnih volitvah, 200 pa po proporcionalnem sistemu. Predsednik republike je lahko izvoljen samo enkrat na splošnih volitvah, mandat pa mu traja šest let.

Mehika je upravno razdeljena na 31 zveznih držav⁵ in zvezno okrožje (glej Slika 2). Vsaka zvezna država ima svojo lastno ustavo, parlament in voljenega guvernerja (CIA, 2011).

Slika 2: Zvezne države Mehike

Vir: Stratfor Global Intelligence [Stratfor], 2008

3.1.2 Ekonomske razmere

Mehika ima odprto tržno gospodarstvo, saj je članica številnih mednarodnih organizacij na področju ekonomije (WTO, OECD), poleg tega pa je tudi podpisnica sporazumov o prosti trgovini z več kot 50 državami po svetu

⁵ Zvezne države predstavljajo Aguascalientes, Baja California, Baja California Sur, Campeche, Chiapas, Chihuahua, Coahuila, Colima, Durango, Guanajuato, Guerrero, Hidalgo, Jalisco, México, Michoacán, Morelos, Nayarit, Nuevo León, Oaxaca, Puebla, Querétaro, Quintana Roo, San Luis Potosi, Sinaloa, Sonora, Tabasco, Tamaulipas, Tlaxcala, Veracruz, Yucatán, Zacatecas. Zvezno okrožje predstavlja Ciudad de México (CIA, 2011).

(pomembnejše so EU, Severna Amerika, Japonska in Izrael). Spada med gospodarsko močnejše države, saj je v letu 2010 ustvarila BDP v višini 1,567 bilijonov USD in tako zasedla 12. mesto na svetovni lestvici po ustvarjenem letnem BDP. BDP na prebivalca je v letu 2010 znašal 13.900 USD. Več kot polovico ustvarjenega BDP proizvedejo s storitvenimi dejavnostmi (62,5 %), z industrijo 33,3 % in s kmetijstvom 4,2 % letnega BDP.

Svetovna gospodarska kriza je pustila posledice tudi na mehiški ekonomiji, saj je v letu 2009 doživela 6,1 % zmanjšanje BDP. Kljub temu je Mehika uspela zvišati gospodarsko rast na 5,5 % v letu 2010. Stopnja nezaposlenosti je znašala 5,6 % v letu 2010 (CIA, 2011).

V kmetijstvu so pomembni živinoreja, ribištvo ter gojenje kmetijskih kultur (koruze, pšenice, fižola, kave, bombaža in sadja). Največja problema s katerim se soočajo kmetje sta nerodovitnost in sušnost zemlje, kar rešujejo z namakanjem.

Mehika ima zelo razvejan proizvodni sektor, kjer najdemo agroživilsko, tobačno, kemično, jeklarsko, naftno, pohištvno in tekstilno industrijo. V zadnjih letih sta pomembnejši panogi postali avtomobilska in letalska industrija. Pomembno sta tudi rudarstvo, saj ima Mehika velike zaloge rudnih bogastev (srebro, cink, svinec) in turizem (kulturna dediščina in obmorska letovišča) (CIA, 2011).

Uvažajo stroje za obdelavo kovin, izdelke iz jekla, kmetijske stroje, električno opremo, avtomobilske dele za montažo, rezervne dele za motorna vozila, letala in letalske dele iz ZDA, Azije in Nemčije. ZDA so tako glavni trgovinski partner (izvoz 80,6 %, uvoz 48 % blaga). Med pomembnejše izvozno blago spadajo nafta in naftni derivati, srebro, sadje, zelenjava, bombaž in kava. Kot lahko vidimo je glavni problem Mehike gospodarska odvisnost od ZDA, zato bo Mehika morala v prihodnje iskati nove tuje trge (CIA, 2011).

3.1.3 Socialne razmere

Mehika je zaradi svoje geografske lege in evropskega kolonialnega vpliva iz preteklosti zelo raznolika družba. Danes v Mehiki živi 60 % mesticev, 30 % Amerindijancev⁶, 9 % belcev in 1 % drugih (CIA, 2011).

Uradni jezik je španščina, ki ga govori 92,7 % prebivalstva. Ostali jeziki so še mešanica med španskim in avtohtonimi jeziki (5,7 %) ter avtohtoni jeziki (0,8 %).

Razslojenost mehiške družbe, ki je posledica nekdanjih »belih« kolonistov, lahko vidimo še danes in se kaže tudi v družbenem vedenju. Razlike med bogatimi in revnimi so zelo velike, saj obstaja na eni strani peščica elite, na drugi strani pa množica revnih (CIA, 2011).

Mehika se sooča s problemom migracij prebivalstva, ki potekata v dveh oblikah. Prvo obliko migracij predstavljajo selitve s podeželja v mestno okolje. Mehičani so visoko urbanizirana družba, saj kar 78 % celotne populacije živi v velikih mestih. Največja zgostitev prebivalstva je na območju glavnega mesta Ciudad de México v katerem prebiva več kot 19 milijonov prebivalcev (CIA, 2011). Prenaseljenost, številne dnevne migracije delovne sile in posledično izredno onesnažen zrak (predvsem zaradi motornih vozil), revščina, brezposelnost, barakarska naselja na obrobju mesta, pomanjkanje pitne vode in povečana kriminaliteta predstavljajo glavne probleme mesta. CIA (2011) poroča, da živi v revščini 18,2 % prebivalcev (če uporabimo prehrano kot merilo za revščino), če pa se revščina določa glede na imetje, potem pod mejo revščine živi kar 47 % prebivalstva.

Drugo obliko migracij predstavljajo migracije v tujino, zlasti v ZDA. Tovrstne selitve so legalne kot tudi ilegalne, večina migrantov pa se odpravlja v ZDA zaradi ekonomskih razlogov (boljši zaslužek, dostojnejše življenje). Tako večina mehiških priseljencev v ZDA poprime za vsakršna dela, torej tudi tista, ki jih Američani ne opravljajo predvsem zaradi slabega plačila ali pa zato ker

---

⁶ Amerindijanci (bolj znani pod imenom Ameriški Indijanci), so domorodci oziroma Indijanci, ki so živeli na območju Srednje Amerike pred prihodom Evropejcev (najbolj znani Indijanci so Azteki in Maji).

so to »manjvredna dela«. Del plačila, ki ga za ta dela prejmejo, pošljejo k svojim družinam v Mehiko. Zlasti ilegalne migracije spremlja kriminaliteta za katero se specializirajo organizirane kriminalne združbe.

3.1.4 Kriminaliteta

Mehika se v zadnjih letih srečuje s povečano stopnjo nasilja, med katerim posebej izstopajo umori. Stopnja umorov se v zadnjih letih izrazito povečala. V letu 2005 je bilo umorjenih 11 prebivalcev na 100.000 prebivalcev, v letu 2010 pa se je ta stopnja povzpela na 18 umorov na 100.000 prebivalcev, kar predstavlja zaskrbljujoč podatek (Meyer in Ribando Seelke, 2011). Od decembra 2006 je bilo v povezavi z organiziranim kriminalom ubitih 34.612 ljudi. Umori so dosegli višek leta 2010 s 15.273 umori, kar predstavlja kar 63 % povečanje umorov v primerjavi z letom 2009, ko je bilo umorjenih 9.616 ljudi. Tako se v Mehiki zgodi povprečno 1.272 umorov na mesec (United States Senate Caucus on International Narcotics Control [Senate Narcotic Caucus], 2011).

Omenjena povečana stopnja umorov je posledica dveh vojn, ki ju bijejo v Mehiki. Prva vojna je vojna med mehiško vlado oziroma državnimi silami in mamilarškimi karteli. Druga, vzporedna vojna pa poteka že dlje časa med različnimi rivalskimi mamilarškimi karteli za prevlado na trgu z drogami. Povečano nasilje se je začelo leta 2006, potem ko je novoizvoljeni mehiški predsednik Felipe Calderon napovedal vojno proti mamilarškim kartelom. Latin American Herald Tribune (2011) poroča, da so spopadi terjali že več kot 40.000 življenj od decembra 2006. Med žrtvami so nedolžni civilisti, pripadniki kartelov, policije in vojske.

3.1.4.1 Karteli v Mehiki

Mehiške organizirane kriminalne združbe oziroma karteli obstajajo že dlje časa, vendar so po padcu kolumbijskih kartelov v 90. letih prejšnjega stoletja začeli pridobivati vse pomembnejšo vlogo pri tihotapljenju drog v ZDA. Na to je vplivala blokada tako imenovane Karibske poti, zato se je ves kokainski promet iz Južne Amerike preusmeril preko Mehike, ki je predstavljala edino možno pot do ZDA. S tem se je moč mehiških kartelov izjemno povečala

(Tecco, 2010). Za ohranjanje vpliva je pomemben tudi relief Mehike. Slednja ima namreč zelo raznoliko pokrajino, ki je vladne sile ne morejo v celoti nadzorovati, zato jo karteli s pridom izkoriščajo za tihotapljenje drog in ostalega prepovedanega blaga.

Mehiški karteli so zelo dinamični, tako po svojih kriminalnih aktivnostih, številu kartelov, kot tudi v notranji dinamiki. Število kartelov, ki se v Mehiki borijo za oblast nad trgom ilegalnih dobrin (prednjači tihotapljenje drog), kot tudi imena najmočnejših kartelov se razlikujejo glede na leto pridobitve podatka.

Beittel (2011) navaja, da so decembra 2006, v času Calderonove izvolitve na mesto predsednika države, v Mehiki delovale štiri dominantne organizirane kriminalne združbe: karteli Tijuana, Sinaloa, Juarez in Zalivski kartel. Prioriteta predsednika Calderona je postala tako imenovana »vojna proti mamilarским kartelom«, s katero je želel ustaviti val nasilja povezanega z delovanjem mamilarških kartelov. V letu 2010 in v začetku leta 2011 je mehiško ozemlje obvladovalo sedem večjih kartelov, ki nadzorujejo tihotapljenje v ZDA. Omenjeni karteli so: karteli Sinaloa, Tijuana, Juarez, La Familia Michoacana, Los Zetas, Beltrán Leyva in Zalivski kartel. Zaradi številnih aretacij in usmrtitev vidnejših članov kartelov so karteli podvrženi nenehnim spremembam. V zadnjem letu so se trgu prepovedanih drog pojavile nove, manjše kriminalne združbe, ki se vključujejo v zelo nasilne spopade z večjimi karteli za delež na ključnih tihotapskih poteh.

Čeprav se vodstvo in organizacija kartelov⁷ nenehno spreminjata, so karteli še vedno geografsko usmerjeni, saj želijo ohraniti oziroma pridobiti nadzor nad glavnimi prometnimi središči (*plazas*) ali pridobiti prevlado na določenem

---

⁷ Mehiški karteli so kompleksne in horizontalno oblikovane organizacije (v obliki vzporedno delujočih enot). Torej, če aretirajo vodjo oziroma uničijo del strukture (enoto), lahko druga enota prevzame vlogo poškodovane enote. Nekoč so bili karteli centralistično organizirani, danes pa prevladuje decentralizacija, ki temelji na družinskih odnosih in osebnih poznanstvih. Decentraliziranost omogoča kartelom hitrejše prilagajanje novim razmeram na trgu (Burton, 2007).

teritoriju. Trenutno razdelitev mehiškega ozemlja med najmočnejše kartele prikazuje Slika 3.

Slika 3: Razdelitev ozemlja med mehiške kartele

Vir: Stratfor, 2010

V povezavi s prevlado na določenem teritoriju karteli med seboj sklenejo tako imenovana zavezništva. V letu 2010 sta bili oblikovani dve nasprotujoči si zavezništvi. Eno skupino predstavlja zavezništvo kartelov Juarez, Tijuana, Los Zetas in Beltrán Leyva, druga, tako imenovana Nova Federacija, pa je sestavljena iz kartelov Sinaloa, La Familia Michoacána in Zalivskega kartela (Stratfor, 2010).

V nadaljevanju bomo predstavili najpomembnejše kartele, ki so bili dejavni v letu 2010 in v prvi polovici leta 2011, in katerih glavno dejavnost predstavlja trgovanje s prepovedanimi drogami.

KARTEL SINALOA

Kljub izgubi ključnih zaveznikov (vključno s karteloma Juarez in Beltrán Leyva) je kartel Sinaloa še vedno med najaktivnejšimi akterji na mehiškem

prizorišču drog (Chalk, 2011). Beittel (2011) dodaja, da kartel Sinaloa nadzira 45 % mehiškega trga s prepovedanimi drogami in tako predstavlja najmočnejši mehiški kartel.

Prisoten je v zveznih državah Baja California, Sonora, Chihuahua, Durango, Sinaloa, Nayarit, Jalisco, Colima, Quintana Roo, Yucatán, Campeche, Zacatecas, Hidalgo in México. S pomočjo Zalivskega kartela nadzira tudi ozemlja v Nuevu Leónu, Tamaulipas in Coahuili. Stewart in Posey (2009) poročata, da kartel ostaja aktiven v Centralni in Južni Ameriki, kjer skuša razširiti svoj nadzor nad pošiljkami orožja in drog iz Južne Amerike v Mehiko. Prisoten pa je tudi v Evropi in Zahodni Afriki (Beittel, 2011).

LOS ZETAS

Združba je bila ustanovljena kot oborožena frakcija Zalivskega kartela, sestavljali pa so jo nekdanji pripadniki posebne enote GAFES⁸, ki so dezertirali iz mehiške vojske. V letu 2010 so se osamosvojili od Zalivskega kartela, kmalu zatem pa so nekdanji zavezniki postali tekmeci (Killebrew in Bernal, 2010). Lahko rečemo, da so danes Los Zetas najnasilnejša paravojaška združba v Mehiki. Svoje operacije so iz obeh Amerik razširili tudi v Evropo. Tako v Mehiki kot tudi v Centralni Ameriki organizirajo kampe, kjer trenirajo nove rekrute.

Prvotno so delovali v zvezni državi Tamaulipas, kasneje pa so svoje delovanje razširili v Veracruz, Tabasco, Campeche, Chiapas in v glavno mesto (Chalk, 2011). Prisotni so tudi v državah Nuevo León, San Luis Potosi, Oaxaca, Quintana Roo in Yucatán, preko zavezništva s karteloma Beltran Leyva in Juarez pa deluje tudi v Guerrero, Colimi, Sonori in Chihuahui (Beittel, 2011). Stewart in Poesey (2009) pravita, da je kartel svojo prisotnost vzdolž Mehškega zaliva in polotoka Yucatán razširil tudi v države Centralne Amerike. Tako so svoj vpliv razširili v Gvatemalo s pomočjo skupine Los Kaibiles, saj želijo prevzeti nadzor nad pošiljkami kokaina iz Gvatemale v Mehiko (Beittel, 2011). Svoje usluge (treniranje članov, svetovanje) so ponudili tudi kartelu

---

⁸ Grupo Aeromóvil de Fuerzas Especiales (GAFES) je elitna posebna enota mehiške vojske, njena naloga pa je razbijanje kriminalnih mrež v severnem predelu Mehike.

Juarez v boju proti skupnemu nasprotniku, kartelu Sinaloa (Stewart in Posey, 2009).

Los Zetas je postal pomemben akter v prekučevanju s kokainom in marihuano, poleg tega pa so svoje aktivnosti razširili tudi na izsiljevanja, ugrabitve z zahtevano odkupnino, piratstvo in tihotapljenje ljudi. Slednjo aktivnost izvajajo v zveznih državah Quintana Roo in Yucatán, kjer imigranti iz Srednje Amerike prečkajo mejo z Mehiko na njihovi poti v ZDA (Beittel, 2011).

TIJUANA KARTEL (Organizacija Arellana Félix)

Kartel deluje v skrajnem severozahodnem delu Mehike v mestu Tijuana v zvezni državi Baja California. Nekoč je bil eden največjih in najnasilnejših kriminalnih kartelov v državi, ki pa je v zadnjih letih oslabel zaradi aretacij in ubojev nekaterih svojih najvišjih članov kartela. Danes je kartel razdeljen v dve rivalski frakciji: vodja prve je Fernando Sanchez Arellano, vodja druge pa Eduardo Teodoro Garcia Simental, ki je sklenil zavezništvo s kartelom Sinaloa (Stewart in Posey, 2009). Chalk (2011) meni, da so izgube pomembnih članov kartela in delitev kartela v dve frakciji pomembno vplivale na obseg ozemlja in tihotapske poti, ki jih je tako v večji meri prevzel kartel Sinaloa.

Kartel je odgovoren za tihotapljenje večjih količin kokaina, marihuane, heroina in metamfetaminov v ZDA. V zadnjem času so se zaradi upada prihodkov od preprodaje drog začeli ukvarjati tudi z ugrabitvami, trgovino z ljudmi in izsiljevanji (Killebrew in Bernal, 2010).

JUAREZ KARTEL (Organizacija Vincenteja Carrilla Fuentes)

Predstavlja eno izmed najstarejših in najmočnejših kriminalnih organizacij v Mehiki in deluje v mestu Ciudad Juarez v zvezni državi Chihuahua, kjer je ena izmed ključnih tihotapskih poti med Ciudad Juarezem in El Pasom (ZDA). Od leta 2007 se v omenjenem mestu za nadzor nad trgovino s prepovedanimi drogami borita kartela Juarez in Sinaloa⁹, pri čemer juareškemu kartelu v

---

⁹ Večji karteli zaposlujejo manjše ulične skupine kot lokalne distributerje drog, v povezavi s tem pa te skupine branijo zaveznika v boju proti drugim skupinam. Beittel (2011) pravi, da se

boju proti kartelu Sinaloa pomagajo zavezniki - karteli Tijuana, Los Zetas in Beltrán Leyva, ter oboroženo krilo La Linea¹⁰. Tako spada Ciudad Juarez med eno izmed najnevarnejših mest na svetu zaradi izjemnega števila umorov (Beittel, 2011). Omenjeni boj za nadzor koridorja Juarez - El Paso je juareški kartel oslabil, tako da je bil prisiljen razširiti kriminalne aktivnosti na ugrabitve, trgovino z ljudmi, prostitucijo, kraje, umore po naročilu, izsiljevanja in lokalno distribucijo drog na mehiškem trgu (Killebrew in Bernal, 2010). Organizacija Vicenteja Carrilla Fuentesesa ima svoje člane infiltrirane v državnih institucijah, tako da nadzoruje lokalno in državno policijo ter tudi nekatere politike.

ZALIVSKI KARTEL (angl. Gulf Cartel)

Do leta 2006 je veljal za najmočnejši kartel, ki je na višku moči svoj nadzor uveljavljal preko nasilne paravojaške skupine Los Zetas. Kasneje so mu vladne sile zadale veliki udarec v katerem je izgubil vodilne člane, v letu 2010 pa se je skupina Los Zetas odcepila in sedaj deluje kot samostojni kartel. Tako danes predstavlja le senco nekdanjega kartela (Stewart in Posey, 2009).

Kljub temu kartel še naprej deluje v vzhodni Mehiki na območju Mehiskega zaliva (pristanišči Tampico in Veracruz) in ob meji z ZDA, kjer naj bi tihotapili ljudi vzdolž ameriško-mehiške meje. Odgovorni naj bi bili za tihotapljenje kokaina, marihuane, metamfetaminov in heroina. Svoje posle so razširili tudi v Evropo, kjer je kartel oblikoval pomembno zavezništvo z italijansko `Ndangheto (Killebrew in Bernal, 2010).

BELTRÁN LEYVA KARTEL

Združba je bila prvotno del Federacije Sinaloa, ki se je odcepila v začetku leta 2008, po tem ko je bil vodja združbe Beltrán Leyva aretiran zaradi domnevne izdaje s strani članov kartela Sinaloa. Kljub temu je kartelu uspelo

---

v Ciudad Juarezu spopadajo med seboj tudi ulične skupine: Los Aztecas na strani kartela Juarez ter skupini Asesinos Artistas in Mexicales na strani kartela Sinaloa.

¹⁰ La Linea je kriminalna združba plačanih morilcev, ki svoje usluge prodaja juareškemu kartelu, ki nadzira eno glavnih tranzitnih poti za tihotapljenje prepovedanih drog v ZDA.

obdržati svoje prejšnje ozemlje v Sinaloi, Durangu, Sonori, Michoacánu, Jaliscu, Guerrero in Morelosu. Prav tako pa kartel deluje v centralnem delu države (México, zvezno okrožje), Puebli, Oaxaci, Colimi in Nuevu Leónu. Člani kartela so se uspeli infiltrirati v višje vladne strukture, s čimer vzdržujejo prisotnost in nadzor na trgu (Beittel, 2011). V preteklosti so se ukvarjali s transportom marihuane in heroina, kasneje pa so razširili svoje delovanje na tihotapljenje ljudi, izsiljevanja, trgovino z orožjem in pranje denarja.

V letih 2009 in 2010 so vladne sile ubile oziroma aretirale voditelja Artura Beltrán Leyvo in več pomembnejših članov kartela, s čimer so povzročili razkol v samem kartelu (Killerbrew in Bernal, 2010). Longmire (2011) razlaga, da je eno frakcijo prevzel Hector Beltrán Leyva, drugo pa Edgar Valdez Villarreal. Hector Beltrán Leyva je svojo skupino preimenoval v kartel Pacifico Sur (*Cartel del Pacifico Sur*) in vzdržuje zavezništvo z Los Zetas v boju proti karteloma Sinaloa in La Familia Michoacána. Medtem pa je bil Valdez Villarreal aretiran v letu 2010, kar je botrovalo razdelitvi njegove frakcije Los Negros na dve manjši frakciji, pri čemer je razpadla frakcija, ki jo je vodil Valdez Villarreal. Člani druge frakcije so se pridružili lokalnim kriminalcem v Acapulcu, kjer so formirali Neodvisni kartel Acapulco (C.I.D.A.) (Stewart, 2011).

Kot vidimo, se je začetni kartel Beltrán Leyva dvakrat razdelil in tako so nastali trije novi karteli: Pacifico Sur, C.I.D.A. in razpadla frakcija Los Negros.

LA FAMILIA MICHOCÁNA

V zvezni državi Michoacán se je leta 2006 pojavila nova organizacija - La Familia Michoacána, ki bo branila prebivalce in podjetnike pred vsemi oblikami kriminala in drugimi združbami (Chalk, 2011).

Združba je v zadnjih letih dobila vzdevek najnasilnejše mehiške kriminalne organizacije, saj je znana po brezobzirnih napadih na vojsko in policijo (Stewart in Posey, 2009). Vpliv so si povečali tudi z uspešno infiltracijo v družbene, politične in verske strukture v zvezni državi Michoacán. V nasprotju z drugimi karteli, La Familia uporablja vero za spodbujanje discipline in ji omogoča prikazovati umore članov drugih kartelov kot »božjo pravico«

(Killebrew in Bernal, 2010). Od svojega nastanka dalje pa se je kartel vključil tudi v prekupčevanje s prepovedanimi drogami (kokain, heroin in marihuana), izsiljevanja, pranje denarja in proizvodnjo metamfetaminov (Beittel, 2011).

Članstvo kartela La Familia je bilo v letu 2010 ocenjeno na približno 4.000, delovali pa so v zveznih državah Michoacán, Querétaro, Guanajuato, Jalisco, Colima, Aguascalientes in Guerrero, kot tudi v zveznem okrožju (Chalk, 2011). Beittel (2011) navaja, da so preko zavezništva z Zalivskim kartelom delovali tudi v Tamaulipasu in Nuevu Leónu.

Konec leta 2010 je policija aretirala vodjo kartela, kar naj bi pomenil začetek konca kartela kot smo ga poznali nekoč. Po aretaciji sta kartel prevzela Enrique Plancarte Solís in José de Jesus Mendez Vargas, ki sta se sprla leta 2011. Posledično je Plancarte Solís skupaj s Servandom Gómezom Martínezom ustanovil rivalsko skupino Knights Templar, ki se je podobno kot La Familia razglasila za varuhe prebivalstva. Mehiške oblasti so junija 2011 aretirale Mendeza Vargasa, vodjo nekdanjega kartela La Familia, s čimer menijo, da so kartel dokončno uničili¹¹ (Longmire, 2011).

3.1.4.2 Dejavnosti kartelov

Mehiški karteli se poleg tihotapljenja prepovedanih drog ukvarjajo še z drugimi donosnimi kriminalnimi dejavnostmi kot so ugrabitve, umori po naročilu, prostitucija, kraje avtomobilov, pranje denarja, izsiljevanje in tihotapljenje ljudi (Schaefer Gereben, Bahney in Riley, 2009). Svoje delovanje so razširili tudi v Centralno Ameriko, kjer so še zlasti prisotni v Gvatemali in Hondurasu, ki postajata v zadnjem času pomembni strateški točki za transport drog proti severu (Stratfor, 2008), prav tako pa so se razširili tudi v ZDA.

Tihotapljenje in trgovina s prepovednimi drogami. Vsako leto se prek Mehike v ZDA pretihotapijo pošiljke vredne med 15 in 30 milijardami USD,

---

¹¹ Nekateri menijo, da bo v prihodnje skupina Knights Templar absorbirala ostanke La Familie. Mendez Vargas je pred aretacijo poskušal oblikovati zavezništvo z Los Zetas, le-ti pa so se počasi selili na teritorij La Familie, ki leži poleg teritorija kartela Sinaloa. Možno je, da si katerikoli od omenjenih kartelov priključi ostanke La Familie (Longmire, 2011).

zato spada med najdonosnejše dejavnosti. Mehika je glavna proizvajalka in ponudnica heroina, metamfetaminov in marihuane na ameriški trg ter največja tranzitna država za kolumbijski kokain v ZDA (90 % kokaina potuje skozi Mehiko) (Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs [INL], 2010). Trg prepovedanih drog obvladuje majhno število kartelov, ki nadzorujejo najpomembnejše operacije v zvezi s trgovanjem.

Pranje denarja. Ameriške oblasti ocenjujejo, da se letni prihodki mehiških kartelov pri prodaji drog v ZDA gibljejo med 15 in 30 milijardami USD. Večina teh prihodkov se vrne nazaj v Mehiko v obliki pošiljk gotovine in se opere v zakonitih mehiških podjetjih (INL, 2010).

Tihotapljenje orožja. Mehiške oblasti se vse pogosteje srečujejo z dobro oboroženimi tihotapci, pri čemer se orožje tihotapi iz ZDA. Lahko rečemo, da značilnosti trgovine z orožjem odsevajo dinamiko drog na trgu. Droge se tihotapijo iz Mehike v ZDA, orožje pa se tihotapi v obratni smeri, torej iz ZDA v Mehiko. Skoraj vso orožje, ki se uporablja pri kriminalu povezanem s trgovanjem z drogami, je nelegalno pridobljeno iz ZDA. Vse pogosteje so v nezakonito trgovino z orožjem vpleteni tudi policisti, vojaki in cariniki (Schaefer Gereben, Bahney in Riley, 2009).

Korupcija. Šibko gospodarstvo v kombinaciji s šibko vlado in policijo ustvarja zelo razširjeno korupcijo. Mehiška policija in vojaške sile so znani po tem, da sprejemajo podkupnine iz transnacionalnega poslovanja s prepovedanimi drogami. Čeprav problem ni tako razširjen med vojsko kot je v policiji, pa na splošno velja, da je problem dosegel status nacionalne varnostne grožnje (Hodess, Banfield in Wolfe v Common Sense for Drug Policy, 2007). Policijska korupcija je namreč razširjena na vseh nivojih policije - zveznem, državnem in lokalnem nivoju (Schaefer Gereben, Bahney in Riley, 2009), pri čemer karteli vplivajo na policiste s kombinacijo grožnje in obljubami po finančnem zaslužku (INL 2010).

Nezakonite migracije in trgovina z ljudmi. Slabe socialne razmere nekaterih držav Srednje Amerike se odražajo v emigracijah prebivalstva, ki v upanju po boljšem življenju zapustijo domovino. Mehika se tako srečuje s številnimi

nezakonitimi migracijami domačinov in tujcev, ki potekajo proti severu. Prav tako pa se Mehika srečuje s trgovino z ljudmi, saj je pomembna izvorna, tranzitna in končna država za žrtve trgovine z ljudmi, ki so prisiljeni v prisilno delo in za namene spolnega izkoriščanja. Je tudi tranzitna država za centralnoameriške žrtve trgovine z ljudmi, pri čemer je zaznati povečano število otrok (Ribando Seelke, 2011). Trgovina z ljudmi (in tihotapljenje ljudi skozi Mehiko v ZDA) predstavlja resno nevarnost mehiški nacionalni varnosti, saj tihotapci (*polleros*) in kriminalne družbe razširijo delovanje na druge kriminalne aktivnosti kot so ugrabitve odraslih in tudi otrok, trgovina s človeškimi organi, pranje denarja in ponarejanje. V nezakonite migracije in trgovino z ljudmi so vpleteni tudi državni uradniki (Schaefer Gereben, Bahney in Riley, 2009).

Ugrabitve z zahtevano odkupnino predstavljajo pomembno aktivnost mehiških kartelov. Zabeleženi so številni primeri ugrabitev uradnikov in turistov, ki so bili v nekaj primerih tudi nekateri izmed njih ubiti. V večini primerov se tovrstne ugrabitve oziroma izsiljevanja uporabljajo kot zbiranje sredstev za podporo kriminalnim aktivnostim. Z ugrabitvami je povezano tudi trgovanje z ljudmi, zlasti iz Azije, preko Mehike v ZDA za namen prostitucije in slabo plačane delovne sile (Schaefer Gereben, Bahney in Riley, 2009).

3.2 Belize

Belize, nekdanj znan tudi pod imenom Britanski Honduras, je majhna obmorska država v severnem delu Centralne Amerike, ki meji na Karibsko morje, Mehiko in Gvatemalo. S površino 22.960 km² in 321.115 prebivalci je država z najnižjo gostoto prebivalstva v Centralni Ameriki, saj znaša povprečna gostota 13,98 prebivalca na km². Država je razdeljena na šest okrožij: Belize, Cayo, Corozal, Orange Walk, Strann Creek in Toledo (CIA, 2011).

3.2.1 Politične razmere

Belize je demokratična ustavna monarhija, ki je leta 1981 razglasila neodvisnost od Združenega kraljestva, vendar je ostala članica Commonwealtha. Predsednik države je britanski monarh, ki imenuje generalnega guvernerja kot svojega zastopnika. Parlament je dvodomen in

sestoji iz predstavnškega doma in senata. 31 članov predstavnškega doma volijo prebivalci na splošnih volitvah za petletno obdobje. Zakonodajna funkcija je v rokah predstavnškega doma. Generalni guverner imenuje 12 članov senata in tudi predsednika vlade. Njihovo mandatno obdobje traja pet let (CIA, 2011).

Kot smo že prej omenili, se je Belize leta 1981 osamosvojil, pri tem pa ga Gvatemala ni hotela priznati oziroma ni hotela priznati dela meje z Belizejem. Razlog temu je ozemeljski spor, ki je izhajal še iz kolonialnih časov med Španijo in Združenim kraljestvom zaradi izkoriščanja naravnih bogastev. Gvatemala je namreč trdila, da ji pripada del beliškega ozemlja. Uradno je Gvatemala priznala Belize leta 1992 (Sylvestre, 1995)¹².

3.2.2 Ekonomske razmere

Pred leti je bilo majhno beliško gospodarstvo pretežno usmerjeno v kmetijstvo (gozdarstvo, gojenje pridelkov za izvoz), danes pa prebivalci vse bolj izkoriščajo svoje naravne in kulturne znamenitosti, tako da turizem pridobiva vse večji pomen (zlasti ekološki turizem). Vlada je turizem tudi označila kot eno izmed svojih glavnih razvojnih prioritet.

Na celotno gospodarstvo države vplivajo svetovni gospodarski tokovi. Letna gospodarska rast je v obdobju 1999 - 2007 znašala povprečno 4 %, v zadnjih letih pa se je znižala kot posledica svetovne ekonomske recesije, naravnih nesreč (orkani in poplave) in padca cen naftnih derivatov. V letu 2010 je tako gospodarska rast znašala 2 % (CIA, 2011).

BDP je leta 2010 znašal 1,39 milijard USD, pri čemer kmetijski sektor predstavlja 29 %, industrija 16,9 % ter storitvene dejavnosti 54,1 % letnega BDP. Najpomembnejši izvozni partnerji so ZDA, Velika Britanija, Kostarika in Nigerija, kamor izvažajo sladkor, sadje, oblačila, morske sadeže, melaso, les in surovo nafto. Uvažajo pa predvsem strojno in transportno opremo, industrijske proizvode (gorivo, kemikalije), hrano, pijačo ter tobak.

---

¹² Več o konfliktu med državama: Sylvestre, J. (1995). The cost of conflict: The Anglo-Belize / Guatemala Territorial Issue.

Dohodek na prebivalca je v letu 2010 znašal 8.400 USD, vendar pa kljub temu obstajajo velike razlike med revnimi in bogatimi, ki se zakrivajo s povprečno višino dohodka. Po podatkih iz leta 2010, kar 43 % prebivalstva živi pod pragom revščine. Stopnja nezaposlenosti v letu 2009 znaša 13,1 % (CIA, 2011).

3.2.3 Socialne razmere

Kolonializem, suženjstvo in migracije so vplivale na to, da je Belize zelo raznolika družba, saj je država s številnimi kulturami, jeziki in etničnimi skupinami. Največjo etnično skupino predstavljajo mestici, teh je kar 48,7 %, sledijo pa jim še Kreoli (24,9 %), Maji (10,6 %) in ljudstvo Garifuna¹³ (6,1 %). Največ prebivalstva je skoncentriranega v okrožju Belize, kjer leži tudi glavno mesto Belize City.

Kot posledica angleške kolonizacije je Belize edina država v Centralni Ameriki, kjer je uradni jezik angleščina (3,9 %), čeprav špansko govori kar 46 % prebivalstva. Ostali jeziki so še kreolski (32,9 %), majski dialekti (8,9 %) ter garifunski (3,4 %) in nemški jezik (3,3 %) (CIA, 2011).

Belize se sooča s številnimi socialnimi problemi kot so visoka brezposelnost, revščina, rastoča trgovina s prepovedanimi drogami, povečane kriminalne aktivnosti tolpa in naraščanje mestnega kriminala.

3.2.4 Kriminaliteta

Kriminaliteta se spreminja glede na območje in oblike kriminalnih aktivnosti. Kot smo že omenili, se Belize vsakodnevno srečuje s trgovino s prepovedanimi drogami, kriminalno aktivnostjo tolpa in naraščanjem kriminala v mestih. To je še posebno vidno v glavnem mestu, kjer je večja koncentracija ljudi, mnogi izmed njih živijo v revščini, mesto je turistično obiskano, s čimer se pojavljajo priložnosti za kriminal. Zato je stopnja kriminala tu bistveno večja, kot v manjših in bolj oddaljenih vaseh. Tako so skupine, ki se pojavljajo v

---

¹³ Garifuna so ljudstvo v Srednji Ameriki, potomci sužnjev iz zahodne Afrike, ki so leta 1635 doživeli brodolom na obalah otoka, ki ga danes poznamo kot St. Vincent, kasneje pa so se pomešali med tamkajšnje prebivalstvo. Danes živijo ob karibskih obalah Belizeja, Gvatemale, Nikaragve in Hondurasa (Jurc, 2008).

oddaljenih vaseh manjše, vanje pa so včlanjeni mladostniki s kriminalnimi motivi. Kriminalna statistika Belizeja kaže dramatično povečanje kriminala z elementi nasilja po vsej državi (Bureau of Diplomatic Security [OSAC], 2011a). Belize spada med države z zelo visoko stopnjo umorov. Meyer in Ribando Seelke (2011) trdita, da je omenjena stopnja v letu 2010 znašala 39 umorov na 100.000 prebivalcev. Večina teh umorov je povezanih s preprodajo drog. Korupcija, tihotapljenje prepovedanih drog, trgovina z ljudmi, pranje denarja in dejavnosti organiziranih združb (tolp) ostajajo glavni varnostni izzivi za institucije kazenskega pregona. Zadnje čase postaja Belize tudi priljubljena destinacija ubežnikov, ki se tukaj skrivajo pred pravosodnimi organi ZDA (OSAC, 2011a).

3.2.4.1 Kriminalne združbe v Belizeju

Belize City Police Department (2009) navaja, da v glavnem mestu obstajajo štiri kriminalne skupine, med katerimi sta dve večji in vplivnejši, drugi dve skupini pa štejeta manj članov in sta manj vplivni. Večji skupini sta Crips in Bloods, ki sta razdeljeni v 23 podskupin, kjer vsaka podskupina deluje na določenem območju mesta. Manjši skupini predstavljata Mara Salvatrucha in Mara 18, ki imata nadnacionalne korenine.

Združbo **Crips** sestavlja 10 podskupin: Ghost Town (Mayflower Street), Magestic ali Pinks Alley, Kraal Road, Dog Pound (North Creek), Sunset Crew (Yarbrough Area), Plum Tree (Mahogany Street), Hoovers (Victoria Street), Southside Gang (Caesar Ridge Road), Arlington Drive in Jerusalem (Raccoon St Ext.).

Skupino **Bloods** pa predstavlja 13 podskupin: George Street Gang, Back a Town (Sittee Street), Gill Street, Peace in the Village (St. Martin`s Area), Amara Avenue, Neighborhood Bloods (Mosul Street), Conchshell Bay (West Collet Canal), Rocky Road, Jump Street, Kickdown Fence (Dean Street), Kings Park Posse, Pregnant Alley (Orange Street). Med omenjenimi podskupinami je podskupina George Street najmočnejša in najvplivnejša, saj so njeni člani sodelovali pri tihotapljenju kolumbijskega kokaina v Mehiko (Belize City Police Department, 2009).

Mara Salvatrucha¹⁴ je nadnacionalna skupina, ki je trenutno neaktivna, saj je bilo nekaj njenih članov deportiranih iz države zaradi vpletenosti v nasilne aktivnosti tolpe.

Mara 18¹⁵ je prav tako nadnacionalna skupina, katere vodja - Armando Avilez je bil deportiran iz ZDA v Belize zaradi ustrahovanja in napada. Od prihoda Avileza v Belize je bilo identificiranih 10 drugih članov skupine, od katerih jih 5 prestaja kazen zapora. Skupina ima povezave z mehiškimi karteli pri tihotapljenju prepovedanih drog skozi ozemlje Belizeja (glej opombo 17).

Število članov omenjenih skupin je ocenjeno na približno 3.000 (skupaj z zavezniki, pomagači in člani omenjenih skupin). Največ članov ima skupina Bloods (418 članov), sledijo pa ji Crips (312 članov), Mara Salvatrucha (60 članov) in Mara 18 (11 članov)¹⁶ (Belize City Police Department, 2009).

3.2.4.2 Dejavnosti kriminalnih združb

Kot poroča Belize City Police Department (2009) večino kaznivih dejanj predstavljajo **premoženjska kazniva dejanja** kot so ropi, tatvine, vlomi, napadi in žeparstvo. Resnejša kazniva dejanja (umori, posilstva, vlomi, kraje in ropi) so se v letu 2010 zmanjšala za 20 %, vendar zmanjšanje ni posledica manjših kriminalnih aktivnosti, temveč v neprijavljanju kaznivih dejanj uradnim institucijam.

---

¹⁴ Mara Salvatrucha, znana tudi pod imenom MS-13, je bila ustanovljena v 1980. letih v Los Angelesu s strani Salvadorcev, ki so pobegnili iz matične države zaradi državljanske vojne. Tolpa je kasneje razširila svoje delovanje v večino držav Srednje Amerike. Znana je kot večni tekmeč 18th Street Gang (Ribando Seelke, 2011).

¹⁵ Mara 18 znana tudi pod imeni Barrio 18, 18th Street Gang ali M-18, je bila ustanovljena v Los Angelesu v 60. letih prejšnjega stoletja s strani mehiške mladine, ki ni bila sprejeta v obstoječe hispanske tolpe. Velja za prvo hispansko tolpo, ki je v svoje vrste sprejemala člane vseh ras in držav, in ki je svoje delovanje razširila v večino držav Srednje Amerike (Ribando Seelke, 2011).

¹⁶ Število članov združb ni realno, saj navedena števila članov pomenijo le tiste člane skupin, ki so prišli v stik s policijo.

Skupine so vpletene tudi v preprodajo prepovedanih drog, strelske obračune med tolpmi, umore po naročilu, posedovanje eksploziv in nedovoljenega strelnega orožja, varovanje območij, pomoč pri pretovarjanju prepovedanih drog s plovil, ki se uporabljajo pri tihotapljenju.

Tihotapljenje in trgovina s prepovedanimi drogami. Belize je zaradi svoje geografske lege, skupne meje z Gvatemalo in Mehiko ter naravnih značilnosti (dolge obale, jame, gozdnata pokrajina na meji z Gvatemalo) tranzitna država za tihotapljenje prepovedanih drog (predvsem kokaina, v manjši meri tudi heroina) iz Južne Amerike preko Mehike v ZDA. Država je ranljiva tudi zaradi slabega delovanja državnih varnostnih sil in slabo varovane kopenske in morske meje. Glavna načina tihotapljenja prepovedanih drog skozi beliško ozemlje poteka preko zračnih in morskih poti, glavne akterje v tihotapljenju pa predstavljajo beliške, mehiške in kolumbijske organizacije¹⁷. Te kriminalne združbe delujejo tudi na zahodnem delu države, kjer tihotapijo kokain in marihuano iz sosednje Gvatemale preko Belizeja v Mehiko (Drug Enforcement Administration [DEA], 2004). Pri tem večji tihotapci zaposlujejo člane domačih tolp kot transporterje¹⁸, ki pomagajo pretihotapiti droge prek beliškega ozemlja. Njihovo sodelovanje je povzročilo tudi nezakonit uvoz strelnega orožja, katerega v veliko primerih dobijo člani kot del plačila za pomoč pri transportu. Orožje pa največkrat konča v rokah uličnih tolp, ki jih uporabljajo pri opravljanju svojih vsakdanjih kriminalnih aktivnosti.

Resen problem, povezan s tihotapljenjem prepovedanih drog, predstavlja tudi ***korupcija javnih uslužbencev***, ki jo javnost zaenkrat še naprej tolerira. Znanih je več primerov, ko so javni uradniki pomagali organiziranim kriminalnim organizacijam pri izvedbi kriminalnih aktivnosti. Kot poroča državni tožilec iz južnega okrožja New Yorka v obsodbi iz leta 2003, so

---

¹⁷ Leta 2004 je bil George Enrique Herbert, član skupine George Street Gang, obsojen zaradi sodelovanja z mehiškim Juarez kartelom in kolumbijskim Medellin kartelom pri uvažanju večjih količin kokaina skozi beliško ozemlje v Mehiko (United States Attorney Southern District of New York, 2004).

¹⁸ Naloga transporterjev je sprejem, skladiščenje in varen prevoz droge čez regijo (glej opombo 20).

obsodili štiri člane organizirane kriminalne združbe, ki je bila povezana z juareškim kartelom iz Mehike in kolumbijskimi karteli. Člani omenjene združbe so bili obsojeni za tihotapljenje in preprodajo večjih količin kokaina v Mehiko ter posedovanja strelnega orožja. Med vpletenimi je bil tudi belizejski uradnik, ki je združbi zagotavljal logistično podporo in pomagal pri prevozu pošiljk kokaina skozi Belize v Mehiko (United States Attorney Southern District of New York, 2003).

Pranje denarja. V preteklih letih je država za diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti spodbudila rast offshore¹⁹ finančnih podjetij, ki so ranljivi za pranje denarja. Slabo izvrševanje nadzora s področja offshore zakonodaje je prispevalo k povečanju pranja denarja v letu 2009 (INL, 2010).

Belize je izvorna, tranzitna in ciljna država **trgovine z ljudmi**, ki so izpostavljeni predvsem spolnemu izkoriščanju in prisilnemu delu. Otroški spolni turizem je bil opredeljen kot naraščajoči trend v državi. Spolno izkoriščanje in prisilno delo domačih ter tudi tujih žensk in deklet pojavlja v barih, nočnih klubih in bordelih po vsej državi. Tuji državljani iz Gvatemale, Hondurasa, Salvadorja, Mehike in azijskih držav se prostovoljno selijo v Belize zaradi iskanja dela, pri tem pa nekateri postanejo žrtve trgovine z ljudmi za spolno izkoriščanje ali prisilno delo. Le-to je pogostokrat zaznано v kmetijskem in ribiškem sektorju ter tudi v storitvenem sektorju (Office To Monitor and Combat Trafficking in Persons [G/TIP], 2011).

3.3 Gvatemala

Gvatemala leži v severnem delu Centralne Amerike med Mehiko, Salvadorjem, Hondurasom in Belizejem. Na zahodu jo obdaja Tihi ocean, na vzhodu pa Karibsko morje. Gvatemala pokriva 108.889 km² ter po podatkih iz leta 2011 šteje 13.824.463 prebivalcev. Tako spada med gosteje poseljene države Centralne Amerike (CIA, 2011).

---

¹⁹ Offshore podjetje (angl. *Offshore company*) je posebna oblika pravne osebe, registrirana v eni od davčnih oaz, ki z ustrezno zakonodajo uporabniku omogoča privilegiran davčni položaj. Takšen davčni status lahko pomeni delno ali popolno oprostitev plačila davkov, odvisno od davčne oaze (Crnomarkovič, 2002).

3.3.1 Politične razmere

Gvatemala je septembra 1821 razglasila neodvisnost od španskih kolonistov. Po državni ureditvi je demokratična predsedniška republika z enodomnim parlamentom v katerega je izvoljenih 158 članov, ki so izvoljeni za obdobje štirih let. Mandat predsednika države traja prav tako štiri leta (CIA, 2011).

International Crisis Group [Crisis Group] (2010) poroča, da se Gvatemala vse od konca 36 let trajajoče državljanske vojne, ki se je uradno končala leta 1996, sooča z resnimi političnimi problemi med katerimi lahko izpostavimo krhko pravno državo, šibkost institucij, korupcijo javnih uslužbencev in organizirani kriminal. Obenem se soočajo s socialnimi problemi kot sta revščina in globoka socialna razslojenost. Omenjeni problemi imajo korenine v zgodovinsko slabem stanju države, dolgotrajni vladavini vojaške diktature, vmešavanju vojske v politiko ter v globokih ekonomskih, socialnih in kulturnih razlikah.

Upravno je država razdeljena na 20 departmajev: Alta Verapaz, Baja Verapaz, Chimaltenango, Chiquimula, El Progreso, Escuintla, Guatemala, Izabal, Jalapa, Jutiapa, Peten, Quetzaltenango, Quiche, Retalhuleu, Sacatepequez, San Marcos, Santa Rosa, Solola, Suchitepequez in Totonicapan (CIA, 2011).

3.3.2 Ekonomske razmere

Gvatemala je v letu 2010 ustvarila BDP v višini 70,15 milijard USD, kar jo uvršča takoj za Mehiko po letno ustvarjenem BDP. Gospodarska rast je sicer v letu 2009 padla, v letu 2010 pa se je znova okrepila in dosegla 2,6 % rast.

V kmetijskem sektorju prevladuje gojenje sladkornega trsa, koruze, banan, kave in fižola, pomembna je tudi živinoreja. Glavne industrijske panoge predstavljajo tekstilna, pohištvena, kemična, naftna in kovinska industrija. Pomembna pa sta še pridelava sladkorja in gum. Dobri dve tretjini k letnemu BDP prispevajo storitvene dejavnosti, pri čemer predstavlja turizem najpomembnejšo dejavnost (CIA, 2011).

Leta 1996 je bil podpisan sporazum, ki je končal 36 let trajajočo državljansko vojno, čimer je bila odstranjena glavna ovira za tuje naložbe. Od takrat dalje se v Gvatemali izvajajo pomembne reforme za makroekonomsko stabilnost.

Sporazum o prosti trgovini med Dominikansko Republiko in srednjeameriškimi državami (CAFTA - DR) je začel veljati v letu 2006, kar je povečalo naložbe in diverzifikacijo izvoza. Neposredne naložbe še naprej ovirajo slaba infrastruktura, pomanjkanje usposobljenih delavcev in varnostne razmere. Glavnega strateškega partnerja Gvatemale predstavljajo ZDA, saj vanjo izvozijo slabih 42 %, uvozijo pa 37 % izdelkov. Pomembne partnerje predstavljajo tudi Mehika, Salvador, Honduras in Kitajska. Izvažajo kavo, sladkor, nafto, oblačila ter sadje in zelenjavo. Uvažajo pa predvsem gorivo, stroje in transportno opremo, gradbeni material, žita in gnojila (CIA, 2011).

BDP po prebivalcu je precej nizek in predstavlja 5.200 USD. Porazdelitev dohodka je zelo neenakomerna, za državo pa je tudi značilna precejšna revščina (CIA, 2011).

3.3.3 Socialne razmere

Gvatemala šteje 13.824.463 prebivalcev, od katerih jih v urbanem okolju živi 49 %. V glavnem mestu Guatemala City živi 1,075 milijona vsega prebivalstva.

Rasna sestava Gvatemale je zelo pestra. Zadnji popis prebivalstva iz leta 2001 kaže, da skoraj dve tretjini prebivalstva sestavljajo mestici (lokalno jih imenujejo *Ladino*) in Evropejci. Preostalo prebivalstvo sestavljajo potomci Indijancev, ki tvorijo manjše etnične skupine kot so plemena K`iche (9,1 %), Kaqchikel (8,4 %), Mam (7,9 %), Q`eqchi (6,3 %), ostali Maji (8,6 %), avtohtona ne-majevska plemena (0,2 %) in drugi (0,1 %) (CIA, 2011).

Španščino kot uradni jezik, govori 60 % prebivalstva, preostali prebivalci pa govorijo amerindijanske jezike. Le-te govorijo potomci Majev v ruralnih območjih. Gvatemala je uradno priznala 23 amerindijanskih dialektov, vključno z dialekti Quiche, Cakchiquel, Kekchi, Mam, Garifuna in Xinca.

Na slabe življenjske razmere nas opozarja kar nekaj dejavnikov, med katerimi lahko izpostavimo povečano stopnjo kriminalitete, migracije, izobraženost prebivalstva, povprečno življenjsko dobo in revščino. Tako je odstotek pismenih prebivalcev najnižji med državami Centralne Amerike in znaša le 69,1 %, pri čemer so moški bolj pismeni kot ženske. Značilno je priseljevanje iz ruralnih območjih v mesta in pa izseljevanje v tujino, zlasti v ZDA. Pod

nacionalno mejo revščine živi 56,2 % prebivalstva, od tega jih kar 15 % živi v ekstremni revščini. Med revnimi je najbolj na udaru avtohtono indijansko prebivalstvo. Pričakovana življenjska doba ob rojstvu je 70,88 let in spada med nižje v Centralni Ameriki (CIA, 2011).

3.3.4 Kriminaliteta

Crisis Group (2010) navaja, da je v preteklih letih Gvatemalo preplaval val kriminalitete. Državljeni se tako vse pogosteje soočajo z umori, ugrabitvami, izsiljevanji, nasiljem med tolpmi ter streljanjem med rivalskimi (mehiškimi in gvatemalskimi) združbami, ki se ukvarjajo s tihotapljenjem prepovedanih drog. Stopnja umorov naj bi tako v preteklem letu dosegla 48 umorov na 100.000 prebivalcev (Meyer in Ribando Seelke, 2011). V zadnjih letih se Gvatemala sooča z vse večjim nasiljem, ki ga lahko povežemo s trgovanjem s prepovedanimi drogami.

Nasilna kazniva dejanja, organizirani kriminal in nekaznovanost storilcev ogrožajo varnost prebivalcev, resno pa so ogrožene tudi državne institucije in avtoriteta države (Crisis Group, 2010).

3.3.4.1 Kriminalne združbe v Gvatemali

Gvatemala je ena najpomembnejših transportnih območij za tihotapljenje kokaina in heroina iz Južne Amerike preko Mehike v ZDA. Slabe politične, socialne in ekonomske razmere predstavljajo pravi raj za kriminalce. Gvatemalske kriminalne združbe so ene izmed najbolj prefinjenih v Centralni Ameriki. Nekatere izmed njih delujejo že desetletja, največjo dejavnost teh združb pa predstavlja transport prepovedanih drog (zlasti na severu države), vpleteni pa so tudi v gojenje maka in marihuane, kakor tudi v trgovino z ljudmi, nelegalne posvojitve, ugrabitve, izsiljevanja, pranje denarja in tihotapljenje orožja. V preteklih letih so gvatemalske oblasti zaznale prisotnost mehiških kartelov v državi, saj se omenjeni karteli zaradi povečanega pritiska mehiških vladnih sil po uničenju kartelov v Mehiki selijo vse globlje v Centralno Ameriko. V Gvatemali so izkoristili slabe razmere v državi, tako da država postaja pod vse večjim vplivom teh združb. Tako večino tihotapskih poti skozi regijo in še posebno čez Gvatemalo nadzorujejo

mehiški karteli²⁰ (Senate Narcotic Caucus, 2011). V nadaljevanju bodo tako predstavljene glavne kriminalne združbe, ki delujejo v Gvatemali.

DRUŽINA LORENZANA

Predstavlja tradicionalno tihotapsko družino, ki se je sčasoma preusmerila v donosno trgovino s prepovedanimi drogami. Prisotni so na vzhodnem delu države vzdolž meje s Hondurasom v provinci Zacapa (López, 2010), Dudley (2010) pa dodaja, da delujejo tudi v osrednjem višavju. Združba na kokainskem trgu predstavlja posrednika med kolumbijskimi proizvajalci na jugu in mehiškimi distributerji na severu. Tako sodelujejo tudi z mehiškim kartelom Sinaloa, za katerega prepeljejo kokain iz Salvadorja v Gvatemalo, kjer ga člani prej omenjenega kartela prevzamejo in pretihotapijo v Mehiko in nadalje v ZDA. Družina je tesno povezana tudi z državnimi organi, na kar kaže aretacija in nato izpustitev voditelja Waldemarja Lorenzana, ki so ga aretirali zaradi domnevnega posedovanja orožja, izpustili pa zaradi povezav z oblastjo (López, 2010).

DRUŽINA MENDOZAS

Kriminalna združba deluje v severnem delu države v provinci Petén (Dudley, 2010), po mnenju Lópezove (2010) pa so prisotni tudi v vzhodni provinci Izabal. Na začetku se je združba večinoma ukvarjala s tihotapljenjem sira potem pa je svoje delovanje razširila tudi na preprodajo drog. So vplivna družina, saj imajo politične vezi z vplivnimi člani vlade in strateške vezi z drugimi kriminalnimi organizacijami.

---

²⁰ Dudley (2010) meni, da lahko organizirane kriminalne združbe v Centralni Ameriki delimo na »menedžerje« in na »transporterje«. Menedžerje večinoma predstavljajo mehiški karteli, ki pridobivajo droge od kolumbijskih, bolivijskih in perujskih kriminalnih združb. Transporterje pa predstavljajo manjše združbe, ki delujejo v obmejnih in obalnih območjih. Njihova naloga je transport drog (sprejem, skladiščenje in varen transport droge) med Južno Ameriko in Mehiko (zaradi tega jih v regiji imenujejo *Transportistas*). V zadnjem času so prej omenjene združbe prevzele tudi vlogo lokalnih distributerjev.

DRUŽINA LEONES

Kriminalna združba, ki je v zadnjem času izgubila precej vpliva, deluje v provinci Zacapa, vzdolž honduraške meje (Dudley, 2010). Predhodno so se ukvarjali s tatvinami avtomobilov, večino njihovega posla je predstavljalo ropanje tovornjakov v lasti družin Mendoza in Lorenzana, ki so potovali skozi Zacapo. Nekoč so veljali za najmočnejšo in najvplivnejšo družino v Gvatemali, sedaj pa je izgublja svoj vpliv. Marca 2008 so namreč člani Los Zetas v Zacapi ubili 11 pripadnikov združbe, vključno z Juanchom Leonom, ki je bil eden izmed vodij skupine. Pokol naj bi bila kazen za krajo drog kartelu Los Zetas in umor dveh njegovih članov. Posledično je vpliv družine Leones upadel, njen teritorij pa je prevzel mehiški kartel Los Zetas (López, 2010).

JUAN ALBERTO ORTIZ LOPEZ

Juan Alberto Ortiz Lopez (znan pod vzdevkom Juan Chamale) predstavlja največjega gvatemalskega trgovca s prepovedanimi drogami. S svojo skupino deluje v zahodnem delu države vzdolž mehiške meje in pacifiške obale v provinci San Marcos, ki je ena izmed najpomembnejših gvatemalskih pokrajin za pretovarjanje drog iz Južne Amerike. V tej pokrajini na severozahodu države nadzoruje gojenje maka in marihuane ter koordinira pošiljke kokaina proti severu. Ortiz vzdržuje tesne vezi z lokalnimi politikami in policijo (Dudley, 2010).

KARTEL LOS ZETAS

Kot smo že omenili, so svoje delovanje v Gvatemalo razširili tudi mehiški karteli med katerimi je tudi zloglasni Los Zetas, ki je prevzel nekdanji teritorij Zalivskega kartela - severni del države in obalo Atlantskega oceana²¹. Skupaj s kartelom Sinaloa sta počasi prevzela nadzor na trgu drog (López, 2011). V preteklih letih so v oddaljenih območjih trenirali člane gvatemalske skupine Los Kaibiles, ki služijo kot najeti morilci (Miroff in Booth, 2010).

---

²¹ Prisotni so v vzhodni provinci Zacapa, ki je pomembna vstopna točka za droge iz Hondurasa, v severni provinci Peten, kjer kontrolirajo več mejnih prehodov z Mehiko, ter v provinci Alta Verpaz (López, 2010).

Združba prav tako izkorišča območja ob meji z Mehiko kot destinacijo za zračne pošiljke kokaina. Stewart in Posey (2009) trdita, da naj bi bil kartel vpleten tudi v tihotapljenje ljudi iz Centralne Amerike preko Mehike v ZDA.

V preteklih letih se je kartel zapletel v krvave obračune s člani drugih združb in s policisti. V letu 2008 so obračunali z 11 člani družine Leones, istega leta so v provinci Zacapa v spopadu s člani kartela Sinaloa ubili 17 ljudi. Leto kasneje so ubili pet policistov, ker so le-ti poskušali ukrasti droge iz skladišča v Amatitlanu, ki ga je nadziral omenjeni kartel. V letu 2011 so kartelu zasegli več sto kosov orožja, različnih letal in vozil, aretirali 22 članov, s čimer so oslabili kartel (López, 2011).

KARTEL SINALOA

Skupaj s kartelom Los Zetas sta počasi prevzela kontrolo na trgu drog (López, 2010). Crisis Group (2010) trdi, da omenjeni kartel uporablja gvatemalske kriminalne družine kot transporterje za transport drog skozi gvatemalsko ozemlje. Deluje vzdolž pacifiške obale in mehiške meje v provinci San Marcos ter tudi v vzhodnem delu države. Lópezova (2011) dodaja, da naj bi kartel obvladoval tudi južni del gvatemalskega ozemlja.

OSTALE MANJŠE KRIMINALNE ZDRUŽBE

Dudley (2010) omenja, da vzdolž pacifiške obale in v osrednjem višavju delujejo tudi manjše skupine, med katerimi lahko izpostavimo Small Turcios group in The Overdicks. **Small Turcios group** deluje v provinci Alta Verapaz, njen vodja pa je Ottoniel Turcios Marroquiz. **The Overdicks** so majhna in vplivna skupina, ki prav tako deluje v provinci Alta Verapaz, vodi pa jo Hearst Walter Overdick. Oblasti menijo, da je omenjena skupina sodelovala s kartelom Los Zetas (López, 2010).

V Gvatemali delujeta tudi dve ulični skupini, ki sta se v zadnjih letih razvili že v pravi kriminalni združbi, ki se enako kot v Salvadorju imenujejo Mara: **Mara Salvatrucha (MS-13)** in **Mara 18 (Barrio 18, tudi 18th Street Gang)**. Vendar pa se njuna podobnost tu konča. Čeprav je tudi tu »nasilniška kultura« posledica državljanske vojne, so gvatemalske tolpe veliko manj nasilne in destruktivne

kot njihovi salvadorski soimenjaki. Najpogostejša kazniva dejanja skupin so nasilje, izsiljevanje in ugrabitve. Prevzeli so nadzor v zaporih, nad lokalno nezakonito distribucijo drog in tihotapljenje ilegalnih migrantov čez mejo s pomočjo skorumpiranih policistov in carinikov. Člani Mare so povezani z mehiškimi karteli, posebno s kartelom Los Zetas, v tako imenovanem Severnem trikotniku²². V Gvatemali so člani Mare postali oboroženo krilo kartela Los Zetas in se ukvarjajo s prodajo drog, izvršitvami atentatov, ropi bank in krajo avtomobilov za omenjeni kartel (Crisis Group, 2010).

3.3.4.2 Dejavnosti kriminalnih združb

Lovke mehiških kartelov segajo v Južno Ameriko od koder trgujejo s kokainom preko Centralne Amerike in Mehike v ZDA. Geografska lega, državljanska vojna, veliko nenadzorovanega ozemlja s strani vlade in korupcija so idealne razmere za **tranzit prepovedanih drog**. Vplivu mehiških združb je podlegla tudi Gvatemala, ki jo omenjene združbe uporabljajo kot tranzitno državo za tihotapljenje kokaina, prav tako pa se z delovanjem v Gvatemali izognejo kazenskemu pregonu v matični državi. Tako je Gvatemala postala pravi raj za različne kriminalne združbe, ki se ukvarjajo s preprodajo prepovedanega blaga (Killbrew in Bernal, 2010). Crisis Group (2010) poroča, da je Gvatemala v zadnjem času postala tudi ena glavnih transportnih poti za psevdoefedrine, ki se uporabljajo za proizvodnjo metamfetaminov. V letu 2009 so oblasti zasegle 10.630 kg in več kot 1,2 milijona tablet psevdoefedrina v vrednosti 22 milijonov USD. Večina pošilk efedrina prihaja iz Azije, ki se preko Evrope in Gvatemale pretihotapijo v Mehiko in Kanado, kjer se uporabijo za proizvodnjo amfetaminov.

V Gvatemali je precej razširjeno tudi **tihotapljenje orožja**, ki je v državi ostal še iz državljanske vojne, pri čemer se večina orožja proda mehiškemu kartelom (Tecco, 2011).

Gvatemala nastopa kot izvorna, tranzitna in končna destinacija v **trgovini z ljudmi**, katere žrtve so moški, otroci in ženske. Otroke najpogosteje

---

²² Z izrazom severni trikotnik označujemo države Gvatemalo, Honduras in Salvador.

izkoriščajo za beračenje na ulicah in delo v odlagališčih, podvrženi pa so tudi otroškemu spolnemu turizmu v turističnih krajih. Ženske in moške izkoriščajo za namene spolnega izkoriščanja in za prisilno delo. Pogostokrat je tudi avtohtono prebivalstvo izkoriščeno za prisilno delo (G/TIP, 2011).

Nadzor v provincah San Marcos, Huehuetenango, Peten, Alta Verapaz, Izabal, Jutiapa in Zacapa ni več v rokah države, temveč v rokah kriminalnih združb. Člani le-teh se infiltrirajo v večino državnih organov - policijo, vojsko, carino, zapore in sodstvo. Tako predstavlja infiltracija članov kriminalnih združb v državne institucije in s tem povezana **korupcija** zelo pereč problem, država pa zato v nekaterih predelih države izgublja nadzor nad ozemljem (Dudley, 2010).

Gvatemalske ulične skupine (Mara) motijo življenje civilistov in destabilizirajo vlado. **Izsiljujejo** lokalne podjetnike, sosede in transportna podjetja s pobiranjem varščin (davkov). Nekateri izmed teh izsiljevanj vodijo voditelji iz zaporov, kjer se povezujejo z drugimi člani organiziranih kriminalnih združb in na ta način širijo svoje dejavnosti. Eno najdonosnejših dejavnosti skupine Mara predstavlja izsiljevanje javnega potniškega prometa (Crisis Group, 2010).

3.4 Honduras

Nekoč je bil znan kot Španski Honduras, da ni prihajalo do zamenjave z Britanskim Hondurasom (zdajšnji Belize). Septembra 1821 je država razglasila neodvisnost od Špancev, uradno pa so jih priznali dve leti kasneje. Honduras je obmorska država v osrednjem delu Centralne Amerike. Na zahodu meji na Gvatemalo, Salvador in Tihi ocean, na jugu na Nikaragvo in na severu na Honduraški zaliv in Karibsko morje. Obsega 112.090 km² površine in šteje 8.143.564 prebivalcev (CIA, 2011).

3.4.1 Politične razmere

Honduras je demokratična ustavna republika z enodomnim narodnim kongresom. Predsednika republike, ki je hkrati tudi predsednik vlade, in 128 poslancev narodnega kongresa volijo na splošnih volitvah za obdobje štirih let.

Država je trenutno razdeljena na 19 departmajev: Atlántida, Choluteca, Colón, Comayagua, Copán, Cortés, El Paraíso, Francisco Morazán, Gracias a Dios, Intibucá, Islas de la Bahía, La Paz, Lempira, Ocotepeque, Olancho, Santa Bárbara, Valle in Yoro (CIA, 2011).

Leta 1969 se je Honduras zapletel s Salvadorjem v tako imenovano »Nogometno vojno«²³, znano tudi kot »100-urna vojna«. Honduraški predsednik je namreč krivil nezakonite salvadorske delavce za nazadovanje gospodarstva. Napetost je dosegla vrhunec na srečanju nogometnih ekip za izbor na svetovno prvenstvo, ki ga je leta 1970 gostila Mehika (Šimac, 2008). Tri odigrane tekme med reprezentancama so bile povod za pravo vojno med državama. Premirje med državama je bilo sklenjeno nekaj dni kasneje, uradno pa se je spor končal šele leta 2006.

Junija 2009 je prišlo do politične krize zaradi državnega udara, med katerim je bil Manuel Zelaya odstavljen s predsedniškega položaja. Slednjega so odstavili med pripravami na referendum, s katerim je želel doseči spremembo ustave, da bi lahko na prihajajočih predsedniških volitvah kandidiral za drugi mandat. Zelayo so izgnali iz države, oblast pa je do volitev prevzel Roberto Micheletti. Vlada slednjega se je na politično krizo odzvala s sprejetjem

---

²³ 8. junija 1969 je honduraško glavno mesto gostilo prvo kvalifikacijsko tekmo, ki je odločala o uvrstitvi na Svetovno nogometno prvenstvo. Honduraški navijači so vso noč pred tekmo izvajali psihološki pritisk na nasprotno ekipo, zaradi česar so na prvi tekmi zmagali domačini. Povratna tekma se je odvijala teden kasneje pri čemer so bili Salvadorci deležni enakega pritiska. Druga kvalifikacijska tekma se je končala z zmago Hondurašanov. Naslednji dan je na Honduras padla prva bomba, kar je predstavljalo začetek obmejnih incidentov. Zaradi pravil je reprezentanci čakala še tretja tekma na nevtralnem ozemlju - v Mehiki. Dan pred tekmo (27. junija) sta državi pretrgali vse diplomatske stike. Na dan tekmovanja je kar 5.000 policistov ločevalo razgrete navijače. Tekmovanje se je končalo z zmago Salvadorja. Salvador je 14. julija začel napad na Honduras, pri čemer so po 100 urah spopadov sosednje države vsilile premirje, ki je začelo veljati 20. julija. Kratkotrajna, a nasilna vojna je terjala skoraj 5.000 življenj, več kot 150.000 Salvadorcev pa je bilo izgnanih iz Hondurasa. Pravi razlogi nogometne vojne so bili prenaseljenost Salvadorja, zemljiška reforma v Hondurasu, ki je prizadela priseljence iz sosednje države, velike gospodarske težave obeh držav in vojaška režima, ki sta za nadaljnji obstoj potrebovala zunanjega sovražnika. Spor med državama se je uradno končal šele leta 2006 (Gruden, 2009).

drastičnih ukrepov: v državi je za 45 dni razglasila izredno stanje z ukinitvijo državljanskih svoboščin, mednarodnim posrednikom in diplomantom pa je prepovedala vstop v državo (Tecco, 2009). Politična kriza se je umirila z izvolitvijo novega predsednika države, le-ta pa je postal Porfirio Lobo Sosa.

3.4.2 Ekonomske razmere

Honduras predstavlja drugo najrevnejšo državo Centralne Amerike, saj je leta 2010 ustvarila BDP v višini 33.63 milijard USD. Dohodek je neenakomerno porazdeljen, posledično pa izredno velik delež prebivalstva živi v revščini. BDP na prebivalca ostaja v zadnjih dveh letih enak in znaša 4.200 USD. Stopnja nezaposlenosti se je v zadnjih letih povečala in sicer iz 3,2 % leta 2009 na 5,1 % v letu 2010. Gospodarstvo je občutljivo na okoliško dogajanje, pri čemer imajo pomembno vlogo naravne nesreče²⁴ in padci cen kmetijskih proizvodov.

Država je bila v preteklosti usmerjena pretežno v kmetijstvo s poudarkom na pridelavi in izvozu banan in kave. Danes ima kmetijstvo še vedno pomembno vlogo v gospodarstvu, saj zaposluje 39,2 % delovne sile in predstavlja 12,4 % prihodka države. Glavni pridelki so banane, kava, citrusi in koruza. Pomembne panoge so še govedoreja, gozdarstvo in ribištvo. V zadnjih letih se v državi soočajo tudi s problemom nezakonite sečnje gozdov (CIA, 2011).

Industrijski sektor zavzema 26,9 % letnega BDP in zaposluje 20,9 % aktivnega prebivalstva. Med pomembne industrijske panoge spadajo pridelava sladkorja, kave in cigar, tekstilna ter lesna industrija. Imajo tudi nekaj rudnih bogastev (zlato, srebro, baker, svinec, cink, železova ruda, antimon in premog).

Najbolj razvit je storitveni sektor, ki proizvede 60,8 % BDP, zaposluje pa slabih 40 % delovne sile. Turizem postaja v zadnjem času gonilna sila gospodarstva. Tuje naložbe v honduraško gospodarstvo so majhne predvsem zaradi politične negotovosti, kriminalitete in dovzetnosti za korupcijo, s čimer odvrnejo morebitne tuje vlagatelje (CIA, 2011).

---

²⁴ Leta 1998 je Honduras prizadel hurikan Mitch, ki je povzročil ogromno škodo gospodarstvu - močno je prizadel kmetijski sektor, zmanjšal pa se je tudi letni BDP.

Glavni partner v mednarodni trgovinski izmenjavi so ZDA (40,9 % izvoza, 33,9 % uvoza), ostale partnerje pa predstavljajo države Srednje Amerike (Salvador, Gvatemala, Nikaragva, Mehika in Kostarika) in Evrope (Nemčija in Belgija) ter Kitajska.

Svetovna banka je pred leti uvrstila Honduras na seznam močno zadolženih držav (CIA, 2011).

3.4.3 Socialne razmere

Za honduraško prebivalstvo lahko rečemo, da ima izjemno mlado populacijo, saj je prebivalstvo povprečno staro 21 let. Starejša populacija (nad 65 let) predstavlja le majhen delež prebivalstva oziroma natančneje le 3,8 %, medtem ko je delež prebivalstva starega med 15 in 64 leti kar 59,5 %.

Etnična sestava prebivalstva ni tako raznolika kot v drugih državah. Največjo etnično skupino tvorijo mestici, ki jih je kar 90 %, sledijo jim Amerindijanci s 7 %, črnci z 2 % in belci z 1 % (CIA, 2011).

Španščina predstavlja uradni jezik, med Amerindijanci pa so razširjena Amerindijanska narečja.

Honduras se srečuje s hudimi socialnimi problemi kot so velike statusne razlike med prebivalstvom, revščina in kriminaliteta. Zaradi neenakomerno porazdeljenega dohodka med prebivalstvom živi v revščini kar 65 % ljudi. Mnogi prebivalci zato iščejo rešitev v izseljevanju v mestna središča in v tujino (CIA, 2011).

3.4.4 Kriminaliteta

Honduras ima eno največjih stopenj umorov na svetu. Leta 2009 je ta stopnja znašala 67 umorov na 100.000 prebivalcev, leto kasneje pa se je povzpela na 77 umorov na 100.000 prebivalcev (Meyer in Ribando Seelke, 2011). Razširjen kriminal lahko povežemo s kriminalnimi skupinami in njihovimi dejavnostmi.

3.4.4.1 Kriminalne združbe v Hondurasu

Geografska lokacija, odsotnost kazenskega pregona in zapuščena območja ob Atlantiku so idealne razmere za delovanje organiziranih kriminalnih združb

(Miroff in Booth, 2010). Oddaljena območja se uporabljajo kot tranzitna ali skladiščna območja mehiških kartelov, ki tihotapijo kokain s pomočjo lokalnih združb²⁵ preko zračnega in morskega prometa.

KARTEL SINALOA

Mehiški kartel iz Sinaloe je eden najvplivnejših kartelov, ki deluje v večini držav Centralne Amerike. Svoje dejavnosti opravlja tudi v Hondurasu, kjer preko svojih frakcij sodelujejo z lokalnimi transporterji v regijah Copán, Santa Bárbara, Colón, Olancho in Gracias a Dios (Bosworth, 2010). Omenjena območja uporabljajo za skladiščenje in trgovanje s prepovedanimi drogami (Dudley, 2010).

Bosworth (2010) omenja, da omenjeni kartel v provinci Olancho izdeluje ekstazi in metamfetamine ter jih od tam pošilja na ameriški in evropski trg. Oblasti so namreč v letu 2009 odkrile laboratorij v mestu Naco v Santa Bárbari, ki je bil v neposredni bližini laboratorija opremljen z vzletno in pristajalno stezo. Letala so dobavljala psevdoefedrine ter odhajale s pošiljkami ekstazija in drugimi drogami. Policija navaja, da so podkupljene vojaške enote vedele za laboratorij, vendar o tem niso poročali nadrejenim.

Honduraške oblasti trdijo, da je kartel v letih 2007 in 2008 začel odstranjevati lokalno konkurenco na ta način, da je vodstvo kartela poslalo v Honduras skupino mehiških plačanih morilcev, ki so pobili nasprotnike. Kasneje so v Hondurasu trenirali lokalne operativce za varovanje operacij kartela Sinaloa (Bosworth, 2010).

KARTEL LOS ZETAS

Z ločitvijo Zalivskega kartela in Los Zetas, so slednji prevzeli večji nadzor nad dejavnostmi Zalivskega kartela, ki je v Hondurasu deloval že več kot

---

²⁵ Enako kot v Gvatemali lahko kriminalne združbe razdelimo na menedžerje in transporterje. Vlogo menedžerjev zasedajo mehiški karteli, vlogo transporterjev pa domače lokalne skupine. Ena takšnih manjših kriminalnih združb je honduraška družina Reñazcos (opisana je v poglavju 3.6.4.1).

desetletje. Tako vzdržujejo stike s skorumpiranimi uradniki in nadzorujejo poti za dostavljanje pošiljk v Honduras. Delujejo v provincah Olancho in Cortés. Člani kartela Los Zetas zaposlujejo tudi člane ulične skupine Barrio 18 kot plačane morilce (Dudley, 2010).

Kartel igra pomembno vlogo v tihotapljenju ljudi iz Centralne Amerike in Mehike v ZDA, saj je bil vpleten v masaker 72 honduraških migrantov septembra 2010 v Mehiki. (Bosworth, 2010).

ZALIVSKI KARTEL

Podobno kot kartel Sinaloa, je bil tudi Zalivski kartel dejaven v Hondurasu že več kot desetletje, vendar je po odcepitvi frakcije Los Zetas za kratek čas prenehal s svojimi operacijami v Hondurasu. Po premoru nadaljuje s svojim delovanjem v Centralni Ameriki. Poročila kažejo, da kartel pobere pošiljke kokaina v Kostariki in Nikaragvi in jih prepelje skozi honduraško ozemlje preko kopenskih in morskih poti z uporabo transporterjev. Zaposlujejo tudi nekaj honduraških najetih morilcev, nekatere med njimi uporabljajo tudi v Nikaragvi in Kostariki (Bosworth, 2010).

KOLUMBIJSKI KARTELI

Gverilska skupina FARC²⁶, Bacrim in drugi manjši karteli (npr. Los Rastrojos²⁷) še vedno igrajo pomembno vlogo pri trgovanju s kokainom v Centralni Ameriki, vendar so jih v zadnjem času izpodrini mehiški karteli. Podatkov, ki bi podrobno opisovali vlogo kolumbijskih kartelov v Hondurasu nismo našli (Bosworth, 2010).

---

²⁶ FARC je kolumbijska gverilska združba, ki se ukvarja s proizvodnjo in dobavo kokaina, večinoma skozi Venezuelo, Brazilijo in tudi skozi Ekvador. Njihov največji kupec kokaina je mehiški Tijuana kartel, sodelujejo pa tudi z Juarez kartelom (Dudley, 2010).

²⁷ Los Rastrojos je manjši kolumbijski kartel, ki deluje ob pacifiški obali in venezuelski meji. Sodelujejo tudi z mehiškima karteloma Sinaloa in Juarez (Dudley, 2010).

LOS CACHIROS

Skupina, ki jo vodita Nelson in Javier Rivera, deluje v Colónu, vzdolž severne obale do province Gracias a Dios na vzhodu in v provinci Olancho na jugu. Člani skupine nadzirajo lokalno policijo v provincah Colón, Gracias a Dios in deloma tudi v Olandu, nameravali pa so tudi prevzeti nadzor nad delovanjem državne policije (Dudley, 2010).

ULIČNE SKUPINE (MARAS)

Honduras ima največje število članov, ki so vključeni v ulične skupine (Maras oziroma Pandillas²⁸) v Centralni Ameriki. V letu 2005 naj bi omenjene skupine štejele 36.000 članov. Skupine so povzročitelji večine nasilja, zlasti v urbanih okoljih (Ribando Seelke, 2011).

Dve največji skupini v Hondurasu, MS-13 in Mara 18, sta podružnici transnacionalnih skupin z enakimi imeni. Oblasti so naštele več kot 100 različnih skupin. Večina teh skupin je lokalnih uličnih skupin, ki vzdržujejo vezi z drugimi lokalnimi skupinami, niso pa povezani z večjimi organiziranimi kriminalnimi združbami, ki trgujejo z drogami. Karteli te lokalne skupine najamejo kot začasno delovno silo za umore ali ustrahovanje konkurence in za zagotavljanje varnosti pošiljkam. Prav tako te skupine nadzirajo lokalno distribucijo drog (Bosworth, 2010).

3.4.4.2 Dejavnosti kriminalnih združb

Trgovanje z drogami. Honduras je tranzitna država za kokain in heroin, ki je namenjen iz Andske regije v Južni Ameriki v ZDA in Evropo. Slabo kontrolirana območja vzdolž severne obale predstavljajo naravni raj za preprodajalce, saj jim zagotavlja izolirana območja za preprodajalske operacije. INL (2010) trdi, da južnoameriški preprodajalci drog uporabljajo provinco Gracias a Dios in

---

²⁸ Ribando Seelke (2011) pravi, da nekatere študije izraza *maras* in *pandillas* uporabljajo sinonimno za ulične tolpe v Srednji Ameriki, medtem ko nekateri avtorji razlikujejo med prej omenjenima izrazoma. Študije, ki razlikujejo med obema vrstama uličnih tolp, opredeljujejo *pandillas* kot lokalizirane skupine z že dolgo prisotnostjo v regiji, *maras* pa kot novejši fenomen s transnacionalnimi koreninami.

druga oddaljena območja kot skladišča ali tranzitna območja. Oblasti so v letu 2009 zasegle 6,6 ton kokaina, 2.795 kosov crack kokaina, 923 kg marihuane in skoraj 2,8 milijona tablet psevdoefedrina (Meyer in Sullivan, 2010).

Korupcija. INL (2010) navaja, da je korupcija razširjena na vseh nivojih državnih institucij, celo v najvišjih političnih vrhovih.

Kljub številnim aretacijam v povezavi s trgovanjem prepovedanih drog, se Honduras sooča tudi s precejšnjo nekaznovanostjo storilcev, ki se ukvarjajo s prej omenjenim trgovanjem. Sodna oblast predstavlja eno izmed najmanj učinkovitih državnih institucij, deloma tudi zaradi korupcije na vseh ravneh kazenskega procesa (INL 2010).

Pranje denarja. Salvador predstavlja pomemben center za pranje denarja, saj ima država enega največjih in najbolj razvitih bančnih sistemov v Centralni Ameriki. Rast finančnega sektorja, povečana trgovina s prepovedanimi drogami, veliko število nakazil skozi formalni finančni sektor ter uporaba ameriškega dolarja kot zakonito plačilno sredstvo namreč naredijo Salvador ranljiv za pranje denarja (Farah, 2011).

Trgovina z ljudmi. Honduras predstavlja izvorno in tranzitno državo trgovine z ljudmi. Ženske in otroci so izpostavljeni za namene komercialnega spolnega izkoriščanja v turističnih in urbanih okoljih. Ciljne države za honduraške žrtve trgovine z ljudmi predstavljajo ZDA, Mehika, Gvatemala, Salvador in Belize. V Honduras pa največkrat pripeljejo žrtve iz sosednjih držav (Meyer in Sullivan, 2010).

3.5 Kostarika

Republika Kostarika je obmorska turistična država v južnejšem delu Centralne Amerike in je umeščena med Nikaragvo na severu, Panamo na jugu, Karibsko morje in Pacifik pa jo obdajata na vzhodu oziroma zahodu. Obsega 51.100 km² ozemlja in tako spada med manjše srednjeameriške države (CIA, 2011).

Kostariko oziroma »bogato obalo« (špansko *Costa Rica*) lahko poimenujemo kot fenomen srednjeameriške regije. Kljub imenu »bogata obala« je nekoč predstavljala eno najrevnejših španskih kolonij, danes pa velja za zgodbo o

uspehu v Latinski Ameriki (Šimac, 2008). Lahko jo poimenujemo kot »srednjeameriško Švico« - oazo med sosednjimi gospodarsko zaostalimi državami, ki še današnje dni nosijo posledice travmatičnih državljskih vojn.

3.5.1 Politične razmere

Kostarika je po politični ureditvi demokratična republika z enodomno zakonodajno skupščino. Predsednika in 57-člansko skupščino volijo za štiriletno obdobje na splošnih volitvah. Predsednik države, ki je obenem tudi predsednik skupščine, ima dva podpredsednika, ki sta hkrati tudi podpredsednika države in skupščine. Na zadnjih volitvah leta 2010 je Kostarika dobila prvo predsednico države, le-ta je postala Laura Chinchilla Miranda.

Kostarika se upravno deli na sedem provinc: Alajuela, Cartago, Guanacaste, Heredia, Limon, Puntarenas in San Jose (CIA, 2011).

Posebnost Kostarike je v tem, da ohranja svojo politično stabilnost in demokracijo že več desetletij, čeprav leži med politično nemirnimi državami. Tako ji že več desetletij pripada naslov najstabilnejše in najnaprednejše države v Srednji Ameriki.

Druga posebnost države je v tem, da je prva država na svetu, ki je razpustila svojo vojsko, tako da ima danes le 7.500 policistov, ki skrbijo za red in mir v državi. Vojsko so razpustili leta 1948 - takoj po kratki in krvavi državljski vojni²⁹. Slednja je terjala več kot 2.000 življenj, danes pa omenjena vojna predstavlja najbolj krvav kostariški dogodek v 20. stoletju. (Horvat, 2010).

---

²⁹ Državljska vojna je vsega skupaj trajala 44 dni - od 12. marca do 24. aprila 1948. Po končani vojni se je José María Hipólito Figueres Ferrer oklical za novega kostariškega predsednika in je izvedel številne reforme, med katerimi je bila odprava vojske najradikalnejši ukrep. To je storil zato, »da vojska ne bi bila nikoli več orodje za politična obračunavanja«. Nekdanja vojaška oporišča so spremenili v šole in bolnišnice. Denar, ki so ga prej namenjali za potrebe vojske, pa so vložili v infrastrukturo, izobraževanje, zdravstveno oskrbo in kulturo. Vse od takrat v državi nimajo več vojske (Horvat, 2010).

3.5.2 Ekonomske razmere

Gospodarstvo Kostarike je enakomerno razvito in predstavlja najnaprednejše gospodarstvo v Srednji Ameriki. Z 11.300 USD na prebivalca ima enega najvišjih povprečnih prihodkov po prebivalcu in se tako uvršča ob bok državam kot sta Mehika in Panama. Celoten BDP države je leta 2010 znašal 51,17 milijard USD.

Država je bila nekdanj znana kot kmetijska država, ki je izvažala predvsem banane, kavo in sladkor. Danes kmetijski sektor prispeva 6,3 % k letnemu BDP, pri čemer je pomembna pridelava tropskega sadja, zelenjave, sladkorja, kave in okrasnih rastlin. Pomembno mesto imata tudi živinoreja (govedoreja in prašičereja) ter ribištvo. V preteklosti so se zaradi izsekavanja gozdov lotili velikega pogozdovanja (CIA, 2011).

Kostarika je brez omembe vrednega rudnega bogastva, zato je svoje gospodarstvo preusmerila na industrijo in turizem. V zadnjih letih se je zelo razvila elektronska industrija, pomembne pa so še predelovalna in tekstilna industrija ter proizvodnja medicinske opreme, gradbenega materiala, gnojil in plastičnih izdelkov.

Storitveni sektor je dobro razvit in predstavlja 70,8 % letno ustvarjenega BDP (CIA, 2011). Čeprav turizem še ni masovno razvit, postaja vse pomembnejša panoga - še zlasti ekološki turizem (imajo kar nekaj nacionalnih parkov, znani pa so tudi po svoji raznovrstni flori in favni).

Vlada ponuja tujim investitorjem razne davčne olajšave, zato je tu že veliko mednarodnih podjetij ustanovilo svoje podružnice. K visokim tujim naložbam pripomore tudi visoka izobrazbena raven domačega prebivalstva (Šimac, 2008).

Mednarodna menjava produktov se vsako leto povečuje, glavne izvozne partnerje pa predstavljajo ZDA, Kitajska, Nizozemska in Panama, kamor izvažajo elektronske komponente, mikroprocesorje, medicinsko opremo, goveje meso, morske sadeže, tropsko sadje, zelenjavo, sladkor, kavo in okrasne rastline. Uvažajo predvsem potrošne dobrine, surovine, nafto in

gradbeni material iz ZDA, Mehike, Kitajske in Japonske. V letu 2010 so tako izvozili za 10,01 milijard, uvozili pa 13,32 milijard USD.

Gospodarska recesija ni prizanesla niti kostariškemu gospodarstvu. Tako je gospodarska rast iz leta 2008, ko je znašala 2,7 %, v letu 2009 padla za 1,3 %. V letu 2010 si je gospodarstvo opomoglo in je beležilo ponovno gospodarsko rast, ki je znašala 4,2 %. Stopnja nezaposlenosti se je iz leta 2009 znižala za 0,5 %, tako da je le-ta v letu 2010 znašala 7,3 % (CIA, 2011).

3.5.3 Socialne razmere

CIA (2011) navaja, da v Kostariki živi 4.576.562 prebivalcev, kar pomeni, da živi povprečno 89,56 ljudi na km². To uvršča Kostariko med države z večjo gostoto poselitve, prednjačita le Salvador in Gvatemala. V urbanem okolju živita dobri dve tretjini oziroma 64 % prebivalstva, od tega jih v glavnem mestu San José živi 1,416 milijona prebivalcev (CIA, 2011).

Etnična sestava populacije je za razliko od drugih držav Centralne Amerike precej homogena, saj kar 94 % prebivalstva predstavljajo belci (vključuje tudi mestice), 3 % črnci, 1 % Amerindijanci, 1 % Kitajci ter 1 % je drugih. Belci so večinoma španskega rodu.

Španščina predstavlja uradni jezik, v turističnih krajih govorijo tudi angleško (CIA, 2011).

Življenjski standard Kostaričanov je relativno visok, saj imajo dobro organizirano socialno oskrbo (zdravstvo, šolstvo). Horvat (2010) navaja, da so v Kostariki že leta 1869 predpisali obvezno osnovno šolanje, danes pa obvezno šolanje traja do tretjega razreda srednje šole. Kostariški državljani so visoko izobražen narod, saj stopnja pismenosti dosega slabih 95 % (CIA, 2011). Kostarika se obenem ponaša tudi z najboljšim zdravstvom v regiji, tako da nas ne preseneča podatek, da pričakovana življenjska doba Kostaričana znaša 77,72 let (višjo ima le Panama). Tako šolanje kot tudi univerzalna zdravstvena oskrba sta brezplačni za Kostaričane in tudi za priseljence iz drugih držav, ki množično migrirajo v Kostariko.

Presenetljiv podatek, ki smo ga zasledili v medijih, je tudi ta, da so kostariški državljani v letu 2009 veljali za najsrečnejše ljudi na svetu po globalnem indeksu sreče (*Happy planet index*) mednarodne organizacije NEF (Sklad za novo ekonomijo) (Horvat, 2010).

Kljub relativno visokemu življenjskemu standardu živi v revščini 16 % prebivalstva oziroma 732.264 ljudi (CIA, 2011). Problem pa predstavljajo tudi državljani Nikaragve, ki množično imigrirajo v Kostariko. Tako naj bi bilo v Kostariki približno 300.000 do 500.000 Nikaragovcev, ki so pomemben vir legalne in nelegalne, večinoma nekvalificirane delovne sile. S svojo migracijo v Kostariko so močno obremenili kostariški sistem socialnega varstva (Horvat, 2010). V zadnjih letih predstavlja vse bolj zaskrbljujoč problem tudi povečanje kriminalitete, zlasti organiziranega kriminala.

3.5.4 Kriminaliteta

Kljub temu, da Kostarika že vrsto let ohranja politično stabilnost in demokracijo, ter da ima relativno visok življenjski standard in da prebivalci veljajo za najsrečnejše ljudi na svetu, pa se je v zadnjih letih marsikaj spremenilo. Opaziti je trend naraščanja priložnostnih kaznivih dejanj kot so ropi in vlomi (OSAC, 2011b).

3.5.4.1 Kriminalne združbe v Kostariki

V zadnjih letih se Kostarika uporablja kot tihotapska pot za prepovedane droge iz Južne Amerike v Severno Ameriko, pri čemer naj bi imeli največjo vlogo mehiški karteli. Na prisotnost mehiških kartelov je opozoril tudi kostariški premier (Killbrew in Bernal, 2010).

Največjo vlogo v tihotapljenju prepovedanih drog naj bi imel zlasti **kartel Sinaloa**, čeprav točnejših podatkov o njihovem delovanju nismo dobili. InSight (2010) poroča, da kartel Sinaloa uporablja kostariško ozemlje kot tranzitno državo in skladišče pri nadaljnjem tihotapljenju kokaina v ZDA. Pri tem pa naj bi sodeloval s kostariškimi in kolumbijskimi preprodajalci. Nadaljnjih podatkov o delovanju teh dveh združb nismo uspeli dobiti.

3.5.4.2 Dejavnosti kriminalnih združb

Kostarika je zaradi svoje geografske lokacije in obsežnih obal pomembna **tranzitna država za prepovedane droge**, ki so namenjeni na ameriški in evropski trg. Obrambno ministrstvo ocenjuje, da vsako leto čez ozemlje Kostarike v ZDA potuje med 50 in 70 ton kokaina (Hodess et al, v Common Sense for Drug Policy, 2007). Trgovanje z drogami se odvija preko kopenskega, morskega in zračnega prometa. Preprodajalci uporabljajo državo kot začasno skladišče, od koder droge potem naprej pošiljajo proti severu. Preprodajalci lokalnim skupinam plačujejo za opravljene storitve z drogami namesto z denarjem (INL, 2010).

V zadnjih letih državo pretresajo **korupcijske afere**, v katere so bili vpleteni pomembni politiki. Problem s katerim se soočajo oblasti v zvezi s korupcijo je ta, da uradniki pogostokrat zamižijo na eno oko, kadar se gre za trg prepovedanih drog (Hodess et al, v Common Sense for Drug Policy, 2007).

Kljub temu, da je Kostarika gospodarsko in politično uspešna, se v državi srečujejo s problemom **trgovine z ljudmi**. Tako je Kostarika opredeljena kot izvorna, tranzitna in končna destinacija za žrtve, ki prihajajo iz sosednjih držav Centralne Amerike in iz azijskih držav, izpostavljeni pa so prisilnemu delu in komercialnemu spolnemu izkoriščanju. Kostarika se sooča z naraščajočim problemom spolnega izkoriščanja mladoletnikov, ki se kaže v dveh povezanih pojavih - otroškemu spolnemu turizmu in trgovina z otroki za namene spolnega izkoriščanja. Kostarika je tudi opredeljena kot tranzitna država za migrante, ki se selijo v ZDA (G/TIP, 2011).

3.6 Nikaragva

S površino 130.370 km² predstavlja Nikaragva največjo državo Centralne Amerike, ki je umeščena med Hondurasom in Kostariko ter med Tihim oceanom in Karibskim morjem (CIA, 2011).

Nikaragva je po svetu znana po svoji burni zgodovini - kolonistih, revoluciji in naravnih nesrečah, zato mnoge laike preseneti dejstvo, da velja danes Nikaragva za najvarnejšo državo Srednje Amerike.

3.6.1 Politične razmere

Nikaragva je bila že vse od odkritja dalje zanimiva za svetovne velesile³⁰. V 16. stoletju so jo po odkritju španski osvajalci spremenili v špansko kolonijo. Neodvisnost so si izborili s priključitvijo k Združenim provincam Srednje Amerike. Razpad le-teh je Nikaragvi prinesel popolno neodvisnost (CIA, 2011).

V 80. in 90. letih (med vladavino Daniela Ortege v letih 1979 do 1990) je v Nikaragvi divjala državljanska vojna³¹ med sandisti in kontraši. Spopadi med omenjenima skupinama so se končali leta 1989 (Alkalaj, 2002). Od leta 1990 dalje država stopa po poti demokracije, saj so istega leta razpisali volitve na katerih je oblast iz rok sandistov prevzela demokratično izvoljena predsednica Violeta Chamorro.

Nikaragva je po politični ureditvi predsedniška republika. V enodomno narodno skupščino se na splošnih volitvah voli 92 članov za petletno mandatno obdobje. Od tega se jih 90 voli po proporcionalnem sistemu, ostala dva prosta mesta pa zasedeta prejšnji predsednik republike in njegov konkurent, ki je na prejšnjih volitvah dobil drugo največje število glasov. Predsednik republike je obenem tudi premier, mandatna doba mu traja prav tako pet let (CIA, 2011).

Država je administrativno razdeljena na 15 departmajev in 2 avtonomni regiji. Departmaje predstavljajo okrožja Boaco, Corazo, Chinandega, Chontales, Estelli, Granada, Jinotega, Leon, Madriz, Managua, Masaya, Matagalpa, Nueva Segovia, Rio San Juan in Rivas, samostojni regiji pa sta Atlantico Norte in Atlantico Sur (CIA, 2011).

---

³⁰ Poleg Špancev so se za ozemlje Nikaragve zanimale tudi ZDA. V začetku 20. stoletja so Američani želeli prek nikaragovskega ozemlja skopati strateško pomemben prekop, ki bi povezoval oba oceana. Kasneje je bila izbrana druga lokacija - skozi Panamo.

³¹ Leta 1937 se je na oblast s pomočjo ZDA povzpel diktator Anastasia Samoza Garcío, čigar družina je vladala vse do revolucije leta 1979. Omenjenega leta so nasprotniki režima izvedli državni udar s katerim so odstranili diktatorja Samozo, oblast pa so prevzeli sandisti - predsednik je tako postal Daniel Ortega. Po revoluciji so ZDA v Hondurasu organizirale vojaška oporišča, kjer so urili Samozove privržence, tako imenovane kontraše (*angl. Contras*). Tarče napada kontrašev so bili civilni objekti: šole, bolnišnice in cestna infrastruktura. V času vojne je bilo v Nikaragvi najmanj ubitih 13.000 ljudi (Alkalaj, 2002).

3.6.2 Ekonomske razmere

Leta 2010 so v Nikaragvi skupno ustvarili 17,71 milijard letnega BDP. S 3.000 USD BDP po prebivalcu se država uvršča na zadnje mesto po BDP na prebivalca, kot tudi po letno ustvarjenem BDP med preučevanimi državami. Zato ne preseneča dejstvo, da Nikaragva velja za najrevnejšo centralnoameriško državo ter tudi za drugo najrevnejšo državo v Srednji Ameriki (revnejši je le še Haiti).

Kmetijstvo predstavlja 17,6 % letno ustvarjenega BDP in zaposluje 28 % delovne sile. Pridelujejo kavo, banane, sladkorni trs, bombaž, koruzo, riž, tobak, sezam, sojo in fižol. Tudi živinoreja in ribištvo predstavljata pomemben del gospodarstva, saj izvažajo govedino in morske sadeže. Nikaragva je bogata z naravnimi bogastvi - zlatom, srebrom, bakrom, cinkom, volframom, svincem in lesom (CIA, 2011).

Pomembnejše industrijske sektorje predstavljajo živilska, kemična, tekstilna, obutvena, lesna, kovinska in naftna industrija. Industrijski sektor prispeva dobro četrtino deleža k letnemu BDP in zaposluje petino delovne populacije.

Storitveni sektor predstavlja 56 % BDP, zaposluje pa več kot polovico aktivne delovne sile. V zadnjem času se Nikaragovci trudijo razvijati turizem, saj je slednji na slabem glasu zaradi državljanske vojne in revščine (CIA, 2011).

Mednarodna menjava se je v letu 2010 povečala, saj so v omenjenem letu uvozili za 4,7 milijarde, izvozili pa za 3,182 milijarde USD proizvodov. Glavni strateški partnerji so ZDA, Venezuela, Salvador, Kostarika, Kitajska, Mehika in Gvatemala. Prav tako se je v letu 2010 povečala gospodarska rast na 4,5 %.

Največji gospodarski problem Nikaragve predstavlja zunanji dolg, ki za leto 2010 znaša 4,03 milijarde USD (CIA, 2011).

3.6.3 Socialne razmere

Nicaragva ima 5.666.300 prebivalcev, večino prebivalstva pa predstavljajo mestici, sledijo jim belci, črnci in Amerindijanci.

Španski jezik je uradni jezik, ki ga govori kar 97,5 % prebivalstva. Poleg španščine govorijo še jezik miskito (CIA, 2011).

Kot smo že omenili velja Nikaragva za najrevnejšo državo Centralne Amerike. Srečujejo se z eno višjih stopenj nezaposlenosti, ki je v letu 2010 dosegla 8 %. Pod pragom revščine živi skoraj polovica prebivalstva in najbolj pesti ljudi na podeželju. Veliko Nikaragovcev se izseljuje, predvsem v sosednjo Kostariko, kjer so boljše življenjske razmere. Kar tretjina prebivalstva je nepismenega (CIA, 2011). Družine so zelo številčne, pogostokrat se zgodi, da starši ne morejo poskrbeti za vse otroke, zato se le-ti potikajo po ulicah in se pridružijo pouličnim skupinam. Ženske so izpostavljene spolni diskriminaciji, katere najbolj značilna oblika je spolno nasilje znotraj družin. V letu 2008 je začel veljati zakon, ki vse oblike splava opredeljuje kot kaznivo dejanje (Amnesty International, 2011).

Poleg socialnih stisk pa državo pretresajo naravne katastrofe³² (potresi, hurikani, poplave), ki poslabšujejo že tako slabe življenjske razmere.

3.6.4 Kriminaliteta

Kljub temu, da velja za najrevnejšo državo, pa je po drugi strani s 13 umori na 100.000 prebivalcev v letu 2009 ena najvarnejših držav Centralne Amerike (Meyer in Ribando Selke, 2011). Ulično nasilje postaja v zadnjem času vse pogostejše in nasilnejše, ki se večinoma pojavljajo v revnejših soseskah (OSAC, 2011c). Državo tudi pretresajo korupcija v politiki in policiji, neneodvisno sodstvo, sumi na volilne prevare ter organizirani kriminal.

3.6.4.1 Kriminalne združbe v Nikaragvi

Organizirani kriminal v Nikaragvi obstaja, čeprav se v državi ne soočajo z endemičnimi problemi tolpa in drugimi oblikami organiziranega kriminala kot v drugih državah Centralne Amerike. Kljub temu kriminalne združbe izkoriščajo Nikaragvo kot tranzitno državo za tihotapljenje drog, pri čemer te združbe delujejo bolj na vzhodnem delu države (OSAC, 2011c).

---

³² Leta 1972 je Nikaragvo stresel hud potres, ki je razširil revščino na večji del prebivalstva.

REÑAZCOS

Honduraška družina, ki predstavlja manjšo kriminalno združbo, večinoma deluje na nikaraški strani meje. Transportirajo kokain preko kopenskih in morskih poti skozi ozemlje Nikaragve v Honduras. Ko dostavijo kokain v Honduras, prenesejo nadzor nad drogami na mehiške kartele (Bosworth, 2010).

KARTEL SINALOA

Leta 2008 so nikaraške oblasti aretirale člane in sodelavce kartela Sinaloa in identificirale mrežo varnih hiš in počivališč, ki so jih uporabljali tihotapci drog. Varne hiše so bile locirane vzdolž avtoceste, ki povezuje južno in severno državno mejo. Oblasti zato menijo, da prevladuje tihotapljenje drog preko kopnega (Stratfor, 2008).

3.6.4.2 Dejavnosti kriminalnih združb

Tihotapljenje prepovedanih drog. Nikaragva ostaja morska in kopenska pretovorna točka za kokain in heroin, ki je namenjen iz Južne Amerike v ZDA. Prav tako je opredeljena kot proizvajalka in dobaviteljica metamfetaminov. V letu 2009 je prišlo do povečanja zasegov psevdoefedrinov in amfetaminov. Prav tako je bil istega leta odkrit skrivni laboratorij v katerem so proizvajali metamfetamine. V letu 2009 so oblasti zasegle 9,8 ton kokaina, 5 kg heroina in 372 kg psevdoefedrina (INL, 2010).

Korupcija in politično vmešavanje, še posebno v sodno vejo oblasti, ostajajo največji problemi za smiseln pregon kriminala povezanega s trgovanjem (INL, 2010).

Tihotapljenje in trgovina z ljudmi. Nikaragva je opredeljena predvsem kot izvorna in tranzitna država trgovine z ljudmi, v kateri so žrtve izpostavljene prisilnemu delu in spolnemu izkoriščanju v urbanih območjih. Nikaragva je še zlasti tranzitna država za migrante iz Afrike in Azije, ki se selijo skozi ozemlje Nikaragve na sever v ZDA (G/TIP, 2011).

3.7 Panama

Panama leži na najožjem delu Srednje Amerike, obenem pa predstavlja najjužnejšo državo Centralne Amerike. Umeščena je med Kolumbijo, Kostariko, Tihim oceanom in Karibskim morjem. V svetu je poznana zlasti po Panamskem prekopu, ki povezuje Pacifik z Atlantikom.

Spada med manjše države, saj obsega ozemlje v velikosti 75.420 km² in šteje 3.460.462 prebivalcev (CIA, 2011).

3.7.1 Politične razmere

V letu 1821 so Panamci razglasili neodvisnost od Španije in se priključili Republiki Velika Kolumbija³³. Po razpadu omenjene republike leta 1830 je Panama ostala del kolumbijskega ozemlja. S pomočjo ZDA so se odcepili od Kolumbije v letu 1903 (CIA, 2011).

Po ustavi iz leta 1972 je Panama predsedniška republika z enodomnim parlamentom. Izvršilna oblast je v rokah predsednika in podpredsednika, ki sta voljena na splošnih volitvah za petletno obdobje. Zakonodajno vejo oblasti predstavlja 71 članov enodomne nacionalne skupščine, ki so prav tako izvoljeni na splošnih volitvah za petletno obdobje.

Teritorialno je Panama razdeljena na devet pokrajin in tri avtohtona ozemlja. Pokrajine predstavljajo Bocas del Toro, Chiriqui, Cocolé, Colon, Darien, Herrera, Los Santos, Panama in Veraguas. Avtonomna ozemlja pa so Embera-Wounaan, Kuna Yala in Ngobe-Bugle (CIA, 2011).

3.7.2 Ekonomske razmere

Panama ima strateško lokacijo, saj povezuje Severno in Južno Ameriko, obenem pa s Panamskim prekopom povezuje Pacifik in Karibsko morje.

Panama je edina srednjeameriška država, ki ji je kljub recesiji uspelo obdržati oziroma še povečati svoj BDP. Tako je leta 2010 ustvarila za 44,36 milijard USD prihodkov. Prav tako se iz leta v leto povečuje BDP po

---

³³ Republika Velika Kolumbija je bila pred priključitvijo Paname unija treh držav: Kolumbije, Ekvadorja in Venezuele.

prebivalcu, ki je leta 2010 dosegel 13.000 USD. Kljub temu je v zadnjih letih gospodarska rast nekoliko upadla. Stopnja nezaposlenosti je v letu 2010 dosegla 6,5 % (CIA, 2011).

Gospodarstvo temelji na dobro razvitem storitvenem sektorju, ki doprinese k letnemu BDP skoraj 78 %. Najpomembnejši viri prihodkov so dohodki od Panamskega prekopa. Panama je tudi postala pomemben sedež tujih bank, zavarovalnic in podjetij. V zadnjem času se razvija tudi turizem.

Industrija prispeva 17 % k letno ustvarjenemu BDP, pri čemer pomembnejše industrijske sektorje predstavljajo gradbena, pivovarska in cementna industrija ter proizvodnja gradbenih materialov (CIA, 2011).

V kmetijstvu je pomembna pridelava kave in sladkorja, gojenje banan, govedoreja in ribištvo. Izvažajo predvsem sadje, morske rakce in živino.

Za razliko od drugih srednjeameriških držav gospodarstvo Paname ni vezano na ZDA. Najpomembnejše trgovinske partnerje predstavljajo azijske države (Japonska, Južna Koreja, Kitajska, Singapur, Indija), v manjši meri pa trgujejo tudi z Venezuelo, ZDA in Ekvadorjem (CIA, 2011).

3.7.3 Socialne razmere

Vpliv nekdanjih kolonistov se odraža v današnji kulturi, navadah in jeziku. Poleg španščine, ki predstavlja uradni jezik, se uporablja tudi angleščina (zlasti med poslovneži).

Prebivalci so po rasni pripadnosti mestici (70 %), mulati (14 %) , belci (10 %) in Amerindijanci (6 %) (CIA, 2011).

Panama ima višji življenjski standard kot njene sosede. Imajo dobro urejeno zdravstveno oskrbo, zato ne preseneča, da imajo Panamci najvišjo pričakovano življenjsko dobo (77,79 let). Izobrazba je pomembna, saj se vse več mladih odloča nadaljevati šolanje na univerzah. Kljub visokemu standardu v revščini živi četrtna prebivalstva (CIA, 2011).

3.7.4 Kriminaliteta

Panama je bila tradicionalno ena varnejših držav Centralne Amerike - nižjo stopnjo umorov ima le še Kostarika. V zadnjih letih se je varnostna situacija spremenila, saj kot navaja OSAC (2011d) se je nasilje začelo stopnjevati v letu 2007. Stopnja umorov je zrasla iz 11.1 umora na 100.000 prebivalcev leta 2006 na 23,2 umora na 100.000 prebivalcev v letu 2009. Povečano nasilje pripisujejo povečanju trgovanja z drogami (INL 2010).

3.7.4.1 Kriminalne združbe v Panami

Panama ima odlično geografsko lokacijo ter dobro razvito pomorsko in prometno infrastrukturo, s čimer privablja različne organizirane kriminalne združbe. Zaznana je bila prisotnost kolumbijskih oboroženih skupin ter kolumbijskih in mehiških kriminalnih združb, ki izkoriščajo Panamo kot tranzitno državo za transport drog v ZDA (Sullivan, 2011).

KOLUMBIJSKE ZDRUŽBE

Državni tožilec južnega okrožja v New Yorku poroča, da so obsodili Manuela Felipeja Salazarja Espinosa³⁴, člana kolumbijske kriminalne združbe »**The Hoover Salazar**« (U. S. Attorney of Southern District of New York, 2008). Omenjena združba je koordinirala transport kokaina in heroina iz Kolumbije v Panamo preko morja. V Panami so nato pretovorili oziroma skrili droge v gradbene stroje in jih predali mehiškim združbam, ki so jih nato poslali v ZDA (U. S. Attorney of Southern District of New York, 2005).

KARTEL SINALOA

Stratfor (2008) poroča, da so leta 2008 v Panami odkrili mrežo varnih hiš, ki jih je uporabljal omenjeni kartel. Istega leta so panamske oblasti aretirale mehiške državljane, katere so sumili, da so rekrutirali člane lokalnih združb za pomoč kartelu Sinaloa pri upravljanju velikih pošiljk kokaina. Prav tako pa so

---

³⁴ Obsojen je bil zaradi izvoza več ton kokaina preko Mehike v ZDA in za pranje denarja v vrednosti 12 do 14 milijonov USD na teden med leti 2002 in 2005 (United States Attorney of Southern District of New York, 2008).

leta 2009 člani kartela Sinaloa ugrabili dva domnevana lokalna preprodajalca drog v Panama Cityju (Killbrew in Bernal, 2010).

LA FAMILIA MICHOACANA

Office of Public Affairs (2009) navaja, da naj bi leta 2009 v Panami delovala tudi zloglasna La Familia, ki je transportirala kokain iz Kolumbije prek Paname in Gvatemale v Mehiko.

3.7.4.2 Dejavnosti kriminalnih združb

Trgovina s prepovedanimi drogami. Panama je zaradi svoje lokacije ter dobro razvite infrastrukture največja logistična in pretovorna točka za legalne in nelegalne dobrine. Skozi ozemlje tako prehajajo večje količine kokaina in heroina, ki so namenjene v ZDA in na druge svetovne trge. V izogib kazenskemu pregonu se preprodajalci poslužujejo različnih tehnik tihotapljenja ilegalnih dobrin (kontejnerski, vodni, cestni in zračni promet). Tihotapljenje drog in orožja je najbolj zaznano ob pacifiški obali blizu kolumbijske meje (regija Darien), polotoku Azuero, poroznih mejah s Kostariko in v redko poseljenih obalnih območjih Karibskega morja. Povečana trgovina s prepovedanimi drogami je prispevala k povečanju kriminala, zlorabi drog, prisotnosti tolpa in z njim povezanega nasilja po vsej državi (INL, 2010).

Pranje denarja. Panama je tudi država, kjer se operejo večje količine nezakonito pridobljenega denarja (Adamoli, Di Nicola, Savona in Zoffi, 1998).

Trgovina z ljudmi. Panama je izvorna, tranzitna in ciljna država za spolno izkoriščanje in prisilno delo žensk in otrok, pri čemer je spolno izkoriščanje otrok pogostejše na podeželju. Nekatere panamske ženske so izpostavljene spolni trgovini v Latinski Ameriki in Evropi. Večina tujih žrtev prihaja iz Kolumbije, sosednjih držav Srednje Amerike in Dominikanske republike, pri čemer se nekatere žrtve prostovoljno selijo v Panamo zaradi dela, potem pa so prisiljene v prostitucijo in služabništvo (G/TIP, 2011).

3.8 Salvador

Salvador je z 21.041 km² najmanjša, hkrati pa najgosteje poseljena centralnoameriška država, saj kar 288,6 prebivalcev živi na km². Na severozahodu meji z Gvatemalo, na severovzhodu s Hondurasom in na jugu s Tihim oceanom.

3.8.1 Politične razmere

Podobno kot druge države je tudi Salvador razglasil neodvisnost od Španije leta 1821 in postal samostojen s priključitvijo k Srednjeameriški federaciji. Država je postala popolnoma samostojna z razpadom prej omenjene federacije leta 1838. Kot smo že omenili se je leta 1969 Salvador zapletel v tako imenovano nogometno vojno s Hondurasom³⁵.

V 70. letih prejšnjega stoletja so državo pretresali politični oziroma volilni incidenti, kar je botrovalo k začetku državljanske vojne. Le-ta je trajala 12 let (1980 - 1992), v vojni pa je bilo 75.000 ljudi ubitih. Leta 1992 so se začela pogajanja na katerih je bil podpisan mirovni sporazum med oblastjo in gverilsko organizacijo FMLN³⁶ (United States Agency for International Development, 2006).

Danes je Salvador demokratična republika z enodomnim parlamentom. Izvršilna oblast je v rokah predsednika in podpredsednika, zakonodajna oblast pa v rokah 84-članske narodne skupščine. Predsednika republike volijo na splošnih volitvah za eno petletno obdobje. Vsaka tri leta imajo tudi neposredne volitve za člane narodne skupščine.

Salvador je upravno razdeljen na 14 departmajev: Ahuachapan, Cabanas, Chalatenango, Cuscatlan, La Libertad, La Paz, La Union, Morazan, San Miguel, San Salvador, San Vicente, Santa Ana, Sonsonate in Usulután (CIA, 2011).

---

³⁵ Več o tem v poglavju 3.4.1 (Sprotna opomba 23).

³⁶ FMLN je gverilska organizacija Nacionalna fronta Farabundo Martí (Frente Farabundo Martí para la Liberación Nacional).

3.8.2 Ekonomske razmere

Gospodarstvo je od 70. let dalje močno nazadovalo zaradi državljanske vojne. Salvador je geografsko najmanjša država v Centralni Ameriki, vendar danes predstavlja tretje največje gospodarstvo v regiji. V letu 2010 so ustvarili za 43,57 milijard USD BDP. BDP na prebivalca je v letu 2010 znašal 7.200 USD.

Gospodarstvo temelji na storitvenih dejavnostih, s katerimi ustvarijo kar 60 % BDP. Med pomembne industrijske sektorje spadajo predelovalna, naftna, kemična, tekstilna in pohištvena industrija ter proizvodnja lahkih kovin. V kmetijskem sektorju pridelujejo kavo, sladkor, koruzo, riž, banane in bombaž (CIA, 2011).

Izvozne partnerje predstavljajo Gvatemala, Mehika, Honduras in Nikaragva, uvozne partnerje pa poleg prej omenjenih držav še ZDA in Kitajska. Podobno kot pri Mehiki, tudi glavni problem Salvadorja predstavlja gospodarska odvisnost od ZDA (izvoz 47 %, uvoz 36 %). V času svetovne recesije je nazadovanje ameriškega gospodarstva zmanjšalo naložbe, prilive in povpraševanje po izvozu. Gospodarska rast je v letu 2009 padla za 3,5 %, v letu 2010 pa je gospodarstvo počasi začelo okrevati in doseglo 0,7 % rast. Stopnja nezaposlenosti je v letu 2010 dosegla 7 % (CIA, 2011).

3.8.3 Socialne razmere

Salvador je s 6.071.774 prebivalci precej rasno homogeno prebivalstvo, saj 90 % prebivalstva predstavljajo mestici, 9 % belci in 1 % Amerindijanci. Največ prebivalstva je skoncentriranega v departmaju San Salvador, kjer leži tudi prestolnica države.

Kot v večini držav Centralne Amerike je uradni jezik španščina. Med Amerindijanci je tudi razširjen jezik Nahuatl (CIA, 2011).

Salvador se sooča z nezaposlenostjo, revščino, že več kot stoletje trajajočo socialno neenakostjo, emigracijami in naraščajočo kriminaliteto (Ribando Seelke in Meyer, 2009). Izseljavanje predstavlja enega največjih problemov, saj se izseli kar 8,95 ljudi na 1.000 prebivalcev (CIA, 2011).

3.8.4 Kriminaliteta

Kot smo že uvodoma omenili je Salvador najmanjša in najgosteje poseljena država Centralne Amerike. In najnevarnejša. Slabe ekonomske in socialne razmere že od konca državljanske vojne botrujejo porastu splošnega in tudi organiziranega kriminala. Izrazito so se povečala kazniva dejanja z elementi nasilja, ki jih večinoma zagrešijo oborožene tolpe tako imenovane *Mara*. S 66 umori na 100.000 prebivalcev se Salvador uvršča med najnevarnejše države Srednje Amerike (Meyer in Ribando Seelke, 2011). Najvišje stopnje umorov niso značilne za največja mesta, ampak na območjih, ki predstavljajo strateško lego za preprodajalce - vzdolž obal, mej in džungle (Miroff in Botth, 2010). V zadnjih letih se vse pogosteje pojavljajo trgovanje z drogami in orožjem ter korupcija javnih uslužbencev (Ribando Seelke in Meyer, 2009).

3.8.4.1 Kriminalne združbe v Salvadorju

Večje kriminalne združbe uporabljajo Salvador za trgovanje s prepovedanimi drogami, orožjem, ljudmi in drugim tihotapskim blagom.

KARTEL SINALOA

V preteklih letih so svoje delovanje v Salvador razširile tudi mehiške kriminalne združbe, ki delujejo s številnimi transportnimi skupinami pri tihotapljenju drog skozi Centralno Ameriko v Mehiko. Med njimi je tudi kartel iz Sinaloe, ki se je povezal s salvadorskimi kokainskimi transportnimi mrežami (Farah, 2011).

LOS PERRONES

Los Perrones Orientales je ena izmed največjih salvadorskih skupin, ki delujejo kot transporterji kokaina. Vodja omenjene skupine naj bi bil Reynerio de Jesús Flores Lazo. Združba deluje v in okoli mest San Miguel, Usulután in La Unión. Ko kokain prispe na ozemlje Salvadorja, skupina prevzame skrbništvo nad kokainom in je zadolžena za varen transport drog na poti proti Gvatemali ali Hondurasu. Ko prestopijo mejo, droge predajo mehiškim ali gvatemalskim preprodajalskim skupinam. Los Perrones Orientales imajo sklenjeno zavezništvo z **Los Perrones Occidentales**, ki delujejo v

okolici mesta Santa Ana in nadzirajo koridorje po katerih poteka transport kokaina, orožja in trgovina z ljudmi preko kopnega v Gvatemalo. Obe skupini ohranjata zavezništvo z mehiškimi karteli, še posebno s kartelom Sinaloa.

Skupine Los Perrones so postale ekonomsko močne združbe in ohranjajo povezave s politiko, policijo, sodstvom in državnim tožilstvom (Farah, 2011).

OSTALE KRIMINALNE SKUPINE

Večji preprodajalci drog ohranjajo stike z uličnimi tolpmi, kot sta na primer **Mara Salvatrucha** ali **Mara 18**, ki so vpletene v lokalno distribucijo droge, ne pa v večje trgovanje. Farah (2011) omenja, da so ulične skupine večinoma zaposlene za transportne združbe kot najeti morilci, ki poskrbijo da se dogovori izvršijo.

Za večino nasilja v državi so odgovorne ulične tolpe, ki se ukvarjajo s trgovino z orožjem in drogami, krajo avtomobilov, umore po naročilu, izsiljevanja in nasilni ulični kriminal (OSAC, 2011e).

3.8.4.2 Dejavnosti kriminalnih združb

Tihotapljenje prepovedanih drog. Salvador predstavlja tranzitno državo za južnoameriški kokain in heroin, ki je preko kopenskega in morskega prometa namenjen v ZDA. V letu 2009 so oblasti zasegle 3,8 tone kokaina, 323 kg marihuane in 5 kg heroina. Čeprav je težko določiti količino, ki letno prečka ozemlje Salvadorja, ameriške oblasti ocenjujejo, da se letno pretihotapi okoli 400 ton kokaina čez regijo v vzhodnem Pacifiku (INL, 2010).

Organizirani kriminal se je infiltriral v večino državnih institucij. Farah (2011) trdi, da je večina varnostnih in sodstvenih institucij **podkupljenih**, kar je razvidno iz številnih primerov obtožb, kjer so v večini primerov proti vodilnim članom kriminalnih združb obtožbe ovržene, v manjših primerih so bili obsojeni le nižji člani.

Salvador v **trgovini z ljudmi** nastopa pretežno kot izvorna in tranzitna država, kjer so žrtve omenjene trgovine izkoriščene za namene prisilnega dela in spolnega izkoriščanja. Pogostokrat se zgodi, da trgovci novačijo žrtve s

podeželja z obljubo po zaposlitvi, kasneje pa žrtve izkoriščajo za namene prisilne prostitucije v urbanih in turističnih središčih (G/TIP, 2011).

Kot smo videli, obstaja v Centralni Ameriki in Mehiki veliko število organiziranih kriminalnih organizacij, med katerimi so nekatere izmed njih večje in vplivnejše, druge, manjše združbe pa delujejo kot sodelavci oziroma podizvajalci. Zlasti mehiški karteli so večji in vplivnejši ter so svoj teritorij delovanja razširili globoko v Centralno Ameriko. Vsem kriminalnim združbam v Centralni Ameriki sta skupni dobra organiziranost in delovanje na nezakonitem trgu prepovedanih drog, saj prinaša omenjena dejavnost največje zaslužke. Cilj vseh kriminalnih združb pa je pridobitev čimvečjega dobička v daljšem časovnem obdobju. Nekatere združbe so se tako začele ukvarjati tudi z drugimi nezakonitimi dejavnostmi kot so na primer ugrabitve, tihotapljenje orožja, trgovina z ljudmi ipd. Glede na dozdajšnje trende gibanja kriminalnih združb in njihovih dejavnosti lahko pričakujemo porast vseh vrst nezakonitih dejavnosti.

Organizirani kriminal ima velik vpliv na varnost države in celotne centralnoameriške regije, zato si bomo v nadaljevanju pogledali še posledice oziroma vplive delovanja organiziranega kriminala.

3.9 Posledice delovanja kartelov

Kot smo že omenili, organizirani kriminal oziroma z njimi povezane kriminalne združbe prinašajo s seboj tudi nevarnosti, ki jo omenjeni kriminal predstavlja na varnost države in njenih prebivalcev, ter na širšo, regijsko varnost.

3.9.1 Na državo

Organizirani kriminal ima skupaj s svojimi aktivnostmi zelo velik vpliv na državo, kot tudi na njeno prebivalstvo, saj vpliva tako na varnost posameznika, nenazadnje pa tudi na varnost države same.

Nekatere države Centralne Amerike so bile v preteklosti vpletene v razne meddržavne spopade in državljanske vojne. Spopadi so se sicer končali že pred leti, vendar razmere v nekaterih državah ostajajo bolj ali manj enake. Zaradi političnih konfliktov in z njimi povezanimi socialnimi težavami

(revščina in neenakomerna porazdelitev premoženja med prebivalstvom) nazaduje tudi gospodarstvo države, s čimer so države ujete v začaran krog. Takšne države predstavljajo raj za kriminalce, saj lahko zaradi neučinkovitosti varnostnih organov nemoteno nadaljujejo s svojimi aktivnostmi, obenem pa izkoriščajo krhkost oblasti, ki ni sposobna zagotoviti niti najosnovnejših storitev. Tako kriminalne organizacije zagotavljajo prebivalcem tiste storitve, ki jim jih država ne nudi (zdravstvena oskrba, šolstvo ipd). S takšnim delovanjem in z uporabo podkupnin ter groženj se kriminalni akterji infiltrirajo v najvišje sfere državnega aparata (gospodarstvo, politika, sodstvo) ter tako počasi, a zanesljivo prevzemajo oblast. Konobelj (v Dobovšek, 2009) pravi, da se tako organiziran kriminal pojavlja kot vzporedni sistem državnemu sistemu, pri čemer sta ogroženi dve temeljni funkciji države: monopol prisile in sposobnost pobiranja davkov, kar vodi v ogrožanje samega sistema. Organizirani kriminal pa ne vpliva samo na državo, ampak tudi na posameznika in njegovo varnost, saj uničuje zaupanje posameznika v delovanje državnih institucij. Pogostokrat pa so tudi omejene človekove pravice v imenu boja proti organiziranemu kriminalu, kar je vidno na primeru Mehike. Čeprav so po Ustavi vsakomur zagotovljene enake pravice, so v praksi pogostokrat ogrožene oziroma kršene. Ne s strani države, ampak kot odgovor na državno politiko proti izkoreninjenju tovrstnega kriminala s strani kriminalnih organizacij. Nenazadnje je vsak, ki se ne podreja pravilom teh organizacij ali pa, ki se znajde ob nepravem času na nepravem kraju, mrtev. Število mrtvih v zadnjih letih na mehiškem ozemlju je dovolj zgovoren dokaz, da je oblast nemočna v omejevanju tovrstnega kriminala.

Kot smo že prej omenili želijo mehiške oblasti izkoreniniti organizirani kriminal, zato mehiški karteli selijo svoje dejavnosti v ostale države Centralne Amerike. Kot vidimo organizirani kriminal ni problem samo ene države, ki se konča z državno mejo, temveč je problem celotne regije.

3.9.2 Na regijo

Centralna Amerika leži med Južno in Severno Ameriko, zato se vplivom organiziranega kriminala preprosto ne more izogniti. Zaradi svoje geografske lege predstavlja predvsem tranzitno območje za dejavnosti organiziranega

kriminala. Mehika, ki je del Srednje Amerike, je v zadnjih desetletjih postala dom najmočnejšim in najvplivnejšim organiziranim kriminalnim združbam oziroma kartelom, ki svoje dejavnosti vse bolj širijo v mednarodni prostor, zlasti v Centralno Ameriko in ZDA, ter v zadnjih letih tudi v Evropo.

Čeprav mehiški karteli večino kriminalnih dejavnosti izvajajo na ozemlju Mehike, pa je v zadnjih letih opaziti trend širjenja izven državnih mej, zlasti v države Centralne Amerike. Omenjeni trend lahko pripišemo tako imenovanim vojnem proti organiziranim kriminalnim združbam v Mehiki, ki so ustvarile velik pritisk na združbe v matični državi. Posledično so zato nekateri karteli povečali svoje delovanje v državah Centralne Amerike, ki predstavljajo raj za kriminalce predvsem zaradi omejenih sredstev in ranljivejših institucij v boju proti trgovini z drogami in z njo povezano kriminaliteto. Karteli se širijo s povečevanjem transportnih in distribucijskih mrež, ki segajo iz Mehike v države Centralne Amerike in ZDA, ter tudi v Evropo, kjer so se mehiški karteli povezali z italijansko `Ndangheto.

4 ZAKLJUČEK

V slovenskem jeziku ne uporabljamo termina Centralna Amerika. V angleščini se izraz *Central America* opredeljuje za ozek pas kopnega, ki povezuje Mehiko z Južno Ameriko. Tako bi v slovenščini izraz Centralna Amerika najlažje opredelili kot Medmorska Amerika, ki skupaj z Mehiko in Karibskim otočjem tvorijo Srednjo Ameriko. Le-ta predstavlja nekakšen naravni most med Severno in Južno Ameriko. Države Medmorske Amerike sestavljajo Belize, Gvatemala, Honduras, Salvador, Nikaragva, Kostarika in Panama. Za potrebe diplomskega dela smo preučili še Mehiko, saj ima delovanje organiziranih kriminalnih združb precejšen vpliv na ostale centralnoameriške države. Večina držav Centralne Amerike se sooča s številnimi političnimi, gospodarskimi in socialnimi težavami, ki so medsebojno povezane in vodijo v naraščanje tako splošnega kot tudi organiziranega kriminala.

Za izraz organizirani kriminal trenutno ne obstaja univerzalna definicija, tako da poznamo mnogo različnih opredelitev organiziranega kriminala izmed katerih si je večina definicij zelo podobnih, saj vsebujejo podobne značilnosti. Strinjam se z Dobovškom (2009), ki pravi, da se te značilnosti kažejo predvsem v skupnih aktivnostih, ki jim je bistven dobiček skozi daljše časovno obdobje, dejavnost, ki jo opravljajo, pa presega državne meje. Glavna motivacija organiziranega kriminala je torej dobiček. Poleg tega se kriminalne združbe ne ukvarjajo le z eno samo dejavnostjo, ampak z večimi, ki se med seboj prepletajo.

Kartel lahko razumemo v gospodarskem pomenu kot ekonomsko združenje enakih ali sorodnih podjetij za dosego monopolnega položaja na trgu oziroma kot sporazum med istovrstnimi podjetji o cenah, kvoti proizvodnje, delitvijo trga, z namenom, da bi odstranili konkurenco. Lahko pa kartel povežemo tudi z organiziranim kriminalom in ga predstavimo kot obliko organiziranega kriminala. Karteli so oblikovani kot organizirane kriminalne združbe, ki delujejo na nelegalnem trgu in se ukvarjajo z vrsto nezakonitih dejavnosti, med katerimi v preučevani regiji prednjači trgovanje s prepovedanimi drogami.

Za organizirani kriminal lahko rečemo, da ni novejša oblika kriminala, saj so nekatere njegove dejavnosti stare že vsaj toliko kot človeštvo, le da smo v današnjem času priča njegovi vse boljši organiziranosti. Tako smo priča trendu v katerem se globalni organizirani kriminal nenehno razvija. Današnje kriminalne skupine tako kažejo izjemno prilagodljivost pri odzivanju na spremembe okolja, ponudbo, povpraševanje in nezaželeno konkurenco. Včasih se selijo geografsko, sklenejo zaveznitva ali pa sprejmejo ukrepe, ki jim zagotavljajo donosnost. Ko preiskovalci omejijo organizirani kriminal, bo le-ta poiskal nove poti, kjer bo lahko nadaljeval svoje kriminalne aktivnosti. To je vidno na praktičnem primeru Mehike, kjer so v 90. letih po blokadi Karibske poti kriminalne združbe našle novo pot tihotapljenja preko Mehike v ZDA. V zadnjem času smo tudi priča omejevanju organiziranega kriminala oziroma kartelov. Preiskovalci so v Mehiki preteklih letih uničili več organiziranih kriminalnih združb, pri čemer so nastali vakuum zapolnile večje, že obstoječe organizacije ali pa so nastale manjše, nove združbe, ki se borijo za obstoj na ozemlju. Kot vidimo, kartelov ni mogoče popolnoma izkoreniniti, lahko pa jih deloma omejimo s tem, da se ne osredotočimo na ponudbo, ampak na povpraševanje. To pa lahko dosežemo s tesnim meddržavnim sodelovanjem in podporo mednarodne skupnosti.

4.1 Verifikacija hipotez

Hipoteza 1: *Na delovanje kartelov vplivajo politične, socialne in ekonomske razmere v posameznih državah.*

Kot smo že v uvodu naloge omenili, na razrast in delovanje organiziranega kriminala vplivajo številni dejavniki. Meddržavni konflikti in državljanske vojne, nestabilnost političnih institucij, razširjena korupcija v državnih organih, neustrezna zakonodaja, slabo razvito gospodarstvo, povečana kriminaliteta in slabe socialne razmere predstavljajo nekatere skupne značilnosti držav Centralne Amerike, ki je naravni raj za kriminalce, saj lahko brezskrbno opravljajo nezakonite dejavnosti. Organizirani kriminal se tako seli v tiste države, ki imajo najugodnejše razmere za njegov obstoj. Mehiške oblasti so pred leti sprožile tako imenovano vojno proti mamilarskim kartelom. Le-ti so zaradi povečanega pritiska v matični državi selili svoje

dejavnosti v države Centralne Amerike, ki imajo neurejeno zakonodajo, jih pretresajo politični konflikti in se soočajo s slabimi ekonomskimi in socialnimi razmerami. Kot smo že prej omenili predstavljajo takšne razmere idealno okolje za razrast dejavnosti organiziranega kriminala.

Hipoteza 2: *Karteli v Centralni Ameriki in Mehiki predstavljajo velik nadnacionalni problem.*

Mehiški karteli in ostale centralnoameriške kriminalne združbe se v želji po čim večjemu dobičku širijo iz matičnih držav v tujino. Pri tem se najraje selijo v države z oslabljenim delovanjem vseh državnih institucij, kjer lahko nemoteno nadaljujejo s svojimi dejavnosti. S tem ogrožajo temeljne funkcije države in slabijo zaupanje državljanov v državne institucije. Zaradi tega spada organizirani kriminal z vsemi svojimi dejavnostmi med nadnacionalne vire ogrožanja.

Hipoteza 3: *V Centralni Ameriki imajo največjo moč mehiški karteli.*

To hipotezo lahko le deloma potrdimo, saj številna poročila poročajo, da so različni mehiški karteli prisotni v vseh državah Centralne Amerike. Obenem pa nekatera poročila pojasnjujejo, da so v južnih državah Centralne Amerike prisotni tudi venezuelski in kolumbijski karteli. Kot smo razbrali iz poročil, ta še vedno omenjajo, da imajo največji vpliv prav mehiški karteli, vendar ne omenjajo kolikšen vpliv imajo tudi druge kriminalne združbe iz Južne Amerike.

5 VIRI IN LITERATURA

- Adamoli, S., Di Nicola, A., Savona, E. U. in Zoffi, P. (1998). *Organised Crime around the World*. Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI).
- Albanese, J. S. in Das, D. K. (2003). Introduction: A Framework for Understanding. V J. S. Albanese, D. K. Das in A. Verma (ur.), *Organized crime: world perspectives* (str. 1-17). New Jersey: Pearson Education.
- Alkalaj, M. (21.1.2002). Kdo je pravi terorist?. *Mladina*, 03. Pridobljeno 12.8.2011 na <http://www.mladina.si/tehdnik/200203/>
- Amnesty International. (22.7.2011). *Zaščitite pravice žensk in deklet v Nikaragvi*. Pridobljeno 12.8.2011 na <http://www.amnesty.si/sl/node/3076>
- Beittel, J. S. (2011). *México`s Drug Trafficking Organizations: Source and Scope of the Rising Violence*. Pridobljeno 13.8.2011 na <http://fpc.state.gov/documents/organization/155587.pdf>
- Belize City Police Department. (2009). *Belize Gang Situation*. Pridobljeno 27.7.2011 na http://www.ocavi.com/docs_files/file_688.pdf
- Bosworth, J. (2010). *Honduras: Organized Crime Gaining Amid Political Crisis*. Pridobljeno 20.8.2011 na <http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Bosworth.FIN.pdf>
- Burton, F. (2007). *México: The Price of Peace in the Cartel Wars*. Pridobljeno 17.8.2011 na http://www.stratfor.com/México_price_peace_cartel_wars
- Central Intelligence Agency. (2011). *The World Factbook 2011*. Pridobljeno 26.7.2011 na <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>
- Chalk, P. (2011). *The Latin American Drug Trade: Scope, Dimensions, Impact, and Response*. Pridobljeno 7.8.2011 na http://www.rand.org/pubs/monographs/2011/RAND_MG1076.pdf
- Common Sense for Drug Policy. (2007). *Drug War Facts*. Pridobljeno 18.7.2011 na <http://www.drugwarfacts.org/factbook.pdf>

- Crnomarkovič, M. (18.1.2002). Offshore - poslovanje zunaj visoko obdavčenega območja. *Finance*. Pridobljeno 20.8.2011 na http://www.finance.si/22372/Offshore_poslovanje_zunaj_visoko_obdav_enea_obmo_ja
- Dobovšek, B. (2009). *Transnacionalna kriminaliteta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Dudley, S. S. (2010). *Drug Trafficking Organizations in Central America: Transportistas, Mexican Cartels and Maras*. Pridobljeno 20.8.2011 na <http://www.stevendudley.com/pdf/Wilson%20Center%20Central%20America%20Dudley%2005%2017%2010.pdf>
- Encyclopedia Britannica. (2011). *Central America*. Pridobljeno 15.7.2011 na <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/102196/Central-America>.
- Farah, D. (2011). *Organized Crime in El Salvador: The Homegrown and Transnational Dimensions*. Pridobljeno 20.8.2011 na <http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Farah.FIN1.pdf>
- Gereben Schaefer, A., Bahney, B. in Riley, K. J. (2009). *Security in México: Implications for U.S. Policy Options*. Pridobljeno 15.8.2011 na http://www.rand.org/pubs/monographs/2009/RAND_MG876.pdf
- Gruden, T. (21.7.2009). *Nogomet v senci Lune zanetil pravo vojno*. Pridobljeno 10.8.2011 na <http://www.rtv slo.si/sport/nogomet/nogomet-v-senci-lune-zanetil-pravo-vojno/208087>
- Horvat, M. (19.2.2010). »Majhna država, ki si je upala...«. *Mladina*, 07. Pridobljeno 10.8.2011 na http://www.mladina.si/tednik/201007/majhna_drzava__ki_si_je_upala_
—
- InSight. (13.12.2010). *Sinaloa Cartel Entrenched in Costa Rica*. Pridobljeno 20.8.2011 na <http://www.insightcrime.org/insight-latest-news/item/339-sinaloa-cartel-entrenched-in-costa-rica>
- International Crisis Group. (2010). *Guatemala: Squeezed between crime and impunity: Latin America Report No33 - 22 June 2010*. Pridobljeno

23.11.2010 na <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/latin-america/33%20Guatemala%20----%20Squeezed%20Between%20Crime%20and%20Impunity.pdf>

Jurc, A. (21.1.2008). *Umrl je Andy Palacio, glas ljudstva Garifuna*. Pridobljeno 26.7.2011 na <http://www.rtv slo.si/kultura/glasba/umrl-je-andy-palacio-glas-ljudstva-garifuna/153818>

Killebrew, B. in Bernal, J. (2010). *Crime Wars: Gangs, Cartels and U.S. National Security*. Pridobljeno 13.8.2011 na http://www.cnas.org/files/documents/publications/CNAS_CrimeWars_KillebrewBernal_3.pdf

Lah, M. in Ilič, B. (2007). *Temelji ekonomije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Latin American Herald Tribune. (31.7.2011). *Murders Up 145 % in México Over 5 Years*. Pridobljeno 2.8.2011 na <http://www.laht.com/article.asp?CategoryId=14091&ArticleId=411567>

Logan, S. (2006). *The Reality of a Mexican Mega Cartel*. Pridobljeno 10.1.2011 na <http://www.samuellogan.com/publications/The-Reality-of-a-Mega-Cartel.pdf>

Longmire, S. (2011). *México`s Drug War*. Pridobljeno 5.8.2011 na <http://borderviolenceanalysis.typepad.com/>

López, J. (2010). *Guatemala`s Crossroads: Democratization of Violence and Second Chances*. Pridobljeno 19.8.2011 na <http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Lopez.Guatemala.pdf>

López, J. (7.6.2011). *Plaza Publica: The Decline of Guatemala`s Drug Dynasty*. Pridobljeno 18.8.2011 na <http://insightcrime.org/insight-latest-news/item/1051-plaza-publica-the-decline-of-guatemalas-drug-dynasty>

Meyer, P. J. in Ribando Seelke, C. (2011). *Central America Regional Security Initiative: Background and Policy Issues for Congress*. Pridobljeno 2.8.2011 na <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41731.pdf>

- Meyer, P. J. in Sullivan, M. P. (2010). *Honduran - U. S. Relations*. Pridobljeno 15.8.2011 na <http://fpc.state.gov/documents/organization/145602.pdf>
- Miroff, N. in Booth, W. (27.7.2010). Mexican drug cartels bring violence with them in move to Central America. *The Washington Post*. Pridobljeno 23.11.2010 na <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/07/26/AR2010072605661.html>
- Priročni slovar tujk.* (2005). Ljubljana: Cankarjeva založba
- Ribando Seelke, C. (2011). *Gangs in Central America*. Pridobljeno 19.8.2011 na <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34112.pdf>
- Ribando Seelke, C. in Meyer, P. J. (2009). *El Salvador: Political, Economic, and Social Conditions and U.S. Relations*. Pridobljeno 16.8.2011 na <http://fpc.state.gov/documents/organization/121836.pdf>
- Senegačnik, J. (2008). *Svet: geografija za 2. letnik gimnazij*. Ljubljana: Modrijan.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika.* (2011). Pridobljeno 18.7.2011 na http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=kartel&hs=1.
- Stewart, S. (2011). *New Mexican President, Same Cartel War?* Pridobljeno 15.8.2011 na <http://www.stratfor.com/weekly/20110614-new-mexican-president-same-cartel-war>
- Stewart, S. in Posey, A. (2009). *México: The War with the Cartels in 2009*. Pridobljeno 23.11.2010 na http://www.stratfor.com/weekly/20091209_México_war_cartels_2009
- Stratfor Global Intelligence. (2010). *Mexican Drug Cartels: An update*. Pridobljeno 16.8.2011 na http://web.stratfor.com/images/writers/MEXICAN_DRUG_CARTELS_UPD_ATE.pdf?fn=5816243265
- Stratfor Global Intelligence. (2008). *Mexican Drug Cartels: Government progress and Growing Violence*. Pridobljeno 23.11.2010 na <http://www.stratfor.com/needtoknow/MEXICANCartels2008.pdf>

- Sullivan, M. P. (2011). *Panama: Political and Economic Conditions and U.S. Relations*. Pridobljeno 18.8.2011 na <http://fpc.state.gov/documents/organization/164373.pdf>
- Sylvestre, J. (1995). *The cost of conflict: The Anglo - Belize / Guatemala Territorial Issue*. Pridobljeno 17.8.2011 na <http://www.belizenet.com/bzeguat.html>
- Šimac, I. (2008). *Mali vodič po običajih in poslovnem bontonu različnih narodov po svetu*. Pridobljeno 9.8.2011 na http://tajnice-sloistra.si/strokovna_gradiva/4.pdf
- Tecco, S. (18.7.2011). Gvatemala in Honduras po poti Mehike in Kolumbije. *Dnevnik*. Pridobljeno 20.8.2011 na http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/1042459722
- Tecco, S. (23.6.2010). Že stoletje dolg boj z narkokarteli. *Dnevnik*. Pridobljeno 6.8.2011 na http://www.dnevnik.si/novice/aktualne_zgodbe/1042368957
- Tecco, S. (29.9.2009). V Hondurasu petinštirideset dni izrednega stanja. *Dnevnik*. Pridobljeno 9.8.2011 na http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/1042302824
- United States Agency for International Development. (2006). *Central America and México Gang Assessment*. Pridobljeno 23.11.2010 na http://www.usaid.gov/locations/latin_america_caribbean/democracy/gangs_assessment.pdf
- United States Department of Justice, Drug Enforcement Administration. (2004). *Belize: Country Brief 2003*. Pridobljeno 27.7.2011 na http://www.hawaii.edu/hivandaids/Belize_Country_Brief__Drug_Situation_Report.pdf
- United States Department of Justice, Office of Public Affairs. (2009). *La Familia Michoacana Fact Sheet*. Pridobljeno 1.8.2011 na <http://www.justice.gov/dea/pubs/pressrel/pr102209a1.pdf>

United States Department of Justice, United States Attorney Southern District of New York. (2008). *Colombian cocaine kingpin sentenced to thirty years in prison on narcotics and money laundering charges*. Pridobljeno 18.8.2011 na <http://www.justice.gov/usao/nys/pressreleases/February08/hoooversalazarsentencingpr.pdf>

United States Department of Justice, United States Attorney Southern District of New York. (2003). *4 Mexican cartel operatives plead guilty in Federal court to multi-ton cocaine importation and firearms offenses*. Pridobljeno 27.7.2011 na <http://www.justice.gov/usao/nys//pressreleases/June03/teyerplea.pdf>

United States Department of Justice, United States Attorney Southern District of New York. (2004). *Federal Jury convicts Belizean gang leader of multi-ton cocaine importation offenses*. Pridobljeno 27.7.2011 na <http://www.justice.gov/usao/nys/pressreleases/December04/herbertgeorgeconvictionpr.pdf>

United States Department of Justice, United States Attorney Southern District of New York. (2005). *United States announces indictment and arrest of leaders of Colombian Drug Trafficking Organization charged with moving \$ 100 million in cocaine and heroin into the United States*. Pridobljeno 18.8.2011 na <http://www.justice.gov/usao/nys/pressreleases/August05/panamaindictionpr.pdf>

United States Department of State, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs. (2010). *International Narcotics Control Strategy Report: Volume I: Drug and Chemical Control*. Pridobljeno 20.7.2011 na <http://www.state.gov/documents/organization/137411.pdf>

United States Department of State, Bureau of Diplomatic Security. (2011a). *Belize 2011 Crime and Safety Report*. Pridobljeno 29.7.2011 na <https://www.osac.gov/Pages/ContentReportPDF.aspx?cid=11177>

- United States Department of State, Bureau of Diplomatic Security. (2011b). *Costa Rica 2011 Crime and Safety Report*. Pridobljeno 15.8.2011 na <https://www.osac.gov/Pages/ContentReportDetails.aspx?cid=10796>
- United States Department of State, Bureau of Diplomatic Security. (2011c). *Nicaragua 2011 Crime and Safety Report*. Pridobljeno 15.8.2011 na <https://www.osac.gov/Pages/ContentReportDetails.aspx?cid=10557>
- United States Department of State, Bureau of Diplomatic Security. (2011d). *Panama 2011 Crime and Safety Report*. Pridobljeno 15.8.2011 na <https://www.osac.gov/Pages/ContentReportDetails.aspx?cid=10788>
- United States Department of State, Bureau of Diplomatic Security. (2011e). *El Salvador 2011 Crime and Safety Report*. Pridobljeno 15.8.2011 na <https://www.osac.gov/Pages/ContentReportDetails.aspx?cid=10561>
- United States Department of State, Office To Monitor and Combat Trafficking in Persons. (2011). *Trafficking in Persons Report 2011*. Pridobljeno 20.8.2011 na <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2011/index.htm>
- United States Senate Caucus on International Narcotics Control. (2011). *U. S. and Mexican responses to Mexican Drug Trafficking Organizations: A Report*. Pridoblejno 18.8.2011 na <http://drugcaucus.senate.gov/México-Report-Final-5-2011.pdf>
- Von Lampe, K. (2011). *Definitions of Organized Crime*. Pridobljeno 19.7.2011 na <http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.htm>
- Zakon o ratifikaciji Konvencije Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu (ZNMOK). (2004). *Uradni list RS-MP*, (14).

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA 1. STOPNJE

Spodaj podpisana SAŠA SIRŠE, z vpisno številko

0	7	0	7	4	0	3	1
---	---	---	---	---	---	---	---

rojena

1	0	.	1	0	.	1	9	8	8
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

 v kraju CELJE

sem avtorica diplomskega dela 1. stopnje z naslovom

KARTELI V CENTRALNI AMERIKI (Cartels in Central America)

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel(a), da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel(a), da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil(a) vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in dem to tudi jasno zapisal(a) v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatstvo - predstavljanje drugih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne - kaznivo po zakonu (Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah, Uradni list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za varnostne vede v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za varnostne vede.

V Ljubljani, dne 30.8.2011

_____
Podpis avtorice